

Shvaćanje i definicija braka kod mladih

Šuplika, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:379499>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju
Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Shvaćanje i definicija braka kod mladih

Diplomski rad

Student/ica:

Ivana Šuplika

Mentor/ica:

izv. prof. dr. sc. Rozana Petani

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ivana Šuplika**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Shvaćanje i definicija braka kod mladih** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 24. ožujka 2023.

Hvala cijeloj mojoj obitelji, a najviše majci, na bezuvjetnoj ljubavi, potpori i podršci. Hvala prijateljima koji su mi razdoblje studiranja učinili lakšim i ljepšim te svima koji su na ovaj ili onaj način bili dio mojih studentskih dana!

Hvala izv. prof. dr. sc. Rozani Petani na vođenju kroz pisanje ovog rada!

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Važni aspekti obitelji	3
2.1. Razvoj porodice i obitelji kroz povijest	4
2.2. Vrste obitelji i njihove strukture.....	6
2.2.1. Jednoroditeljske obitelji.....	7
2.2.2. Razvedene obitelji	8
2.2.3. Kohabitacija ili izvanbračna zajednica	10
2.2.4. Obitelji s posvojenom djecom	10
2.2.5. Istospolne (homoseksualne) obitelji	11
3. Brak i Obiteljski zakon	13
3.1. Zadovoljstvo i kvaliteta braka	13
3.2. Bračni odnosi.....	14
3.3. Teorijska gledišta o braku	15
3.3.1. Teorija društvene razmjene (Social Exchange Theory)	15
3.3.2. Bihevioralna teorija (Behavioral Theory).....	16
3.3.3. Teorija privrženosti (Attachment Theory).....	17
3.3.4. Teorije krize (Crisis Theory)	19
3.3.5. Model braka: ranjivost-stres-prilagodba (A Vulnerability-Stress-Adaptation Model of Marriage).....	20
3.4. Obiteljski zakon.....	21
3.4.1. Pretpostavke za sklapanje braka i njegova valjanost.....	22
3.4.2. Prava i dužnosti bračnih partnera	22
3.4.3. Prestanak i razvod braka.....	23
4. Metodologija rada	25
4.1. Predmet istraživanja	25
4.2. Cilj istraživanja	25

4.3. Zadaci istraživanja.....	25
4.4. Metoda i instrument istraživanja	26
4.5. Ispitanici	26
4.6. Vrijeme i mjesto istraživanja.....	31
4.7. Obrada podataka istraživanja	31
5. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja.....	32
5.1. Pogledi mladih na brak.....	32
5.2. Samoprocjena ispitanika o tvrdnjama vezanima uz brak i izvanbračnu zajednicu	38
5.3. Samoprocjena ispitanika o tvrdnjama vezanima uz definiciju braka prema Obiteljskom zakonu te istospolnim brakovima i mogućnostima posvajanja djece	48
6. Zaključak.....	54
7. Literatura.....	56
8. Popis grafova i tablica.....	62
9. Prilozi.....	64
10. Sažetak	70
11. Summary	71

1. Uvod

Osim odgoja i obrazovanja, unutar pedagojske znanosti, tema kojoj se posvećuje velika pažnja i pozornost je obitelj i brak. Razlog tome je opće prihvaćeno stajalište kako je obitelj zajednica unutar koje ne samo da započinje odgoj, već i samo obrazovanje djece. Samu tu važnost obitelji, uz znanstvenike pedagoške orijentacije, također ističu i brojni antropolozi, sociolozi, ali i pripadnici drugih društvenih znanosti te je njena važnost kao teme vidljiva i kroz zakonsku regulativu odnosa unutar koncepta obitelji i to na primjeru postojanja posebnih zakona i propisa kojima se nastoji uspostaviti briga za čitavo društvo. Jednu vrstu zakonske legislative, o kojoj će kasnije biti više rečeno te koja na temelju svojih propisa uređuje brak, odnose unutar obitelji te predstavlja zaštitu svih članova koji pripadaju obiteljskoj zajednici, svakako predstavlja i dokument *Obiteljskog zakona* (Obiteljski zakon, 2020).

Prije nego pređemo na samu temu ovog diplomskog rada, valjalo bi ponajprije ukratko objasniti i pojam obitelji, koja je, kao što je prethodno navedeno, česta tema unutar pedagojske znanosti. Kao što to navode Rosić i Zloković (2002), obitelj predstavlja najstariju društvenu instituciju koja postoji te, na određen način, predstavlja i osnovnu jedinicu društva putem koje dijete doživljava svoj prvi kontakt sa svijetom. Drugim riječima, obitelj je odskočna daska u djetetovom odrastanju, a različiti autori na različite načine definiraju ovaj pojam, ovisno o znanstvenoj disciplini s čijeg se stajališta pristupa obitelji te na koji se aspekt obitelji želi staviti naglasak. Ono što je zajedničko svim definicijama svakako je to da je obitelj socijalna, društvena te biološka zajednica (Rosić, 1998; Vukasović, 1994). Nadalje, prema Pedagoškoj enciklopediji (1989) obitelj je prije svega društvena grupa, čiji je oblik povijesno promjenjiv i u čijim se okvirima odvija proces ne samo reprodukcije društvenih individua, već i proces prirodne reprodukcije koji podrazumijeva i rađanje i odrastanje, ali i umiranje ljudskih individua. Ovom pojmu svakako je blizak i pojam *porodica*, no taj je pojam vezan za biološko srodstvo, odnosno porod i rađanje, dok se u obitelji prepoznaje osnova *obitavati*. Drugim riječima, obitelj je najmanja društvena zajednica, dok je porodica najmanja biološka zajednica (Leksikon migracijskog i etničkog nazivlja, 1998).

Uz obitelj usko je povezan i brak, koji je i središnja tema ovog diplomskog rada. Kada bi brak definirali prema stajalištima Crkve i prema zakonima te ostalim strateškim dokumentima, onda bi definicija bila jednostavna te bi glasila kako je brak „zakonom uređena životna zajednica žene i muškarca“ (Obiteljski zakon, 2020: 3). U mnogim literaturama brak se još navodi i kao zajednički život žene i muškarca koji je usklađen bilo s crkvenim ili

građanskim zakonima i propisima (Anić i sur., 2004). Nadalje, autor Stevanović (2000) brak smatra društvenom institucijom dviju osoba različitih, suprotnih, spolova te, također navodi kako se oblik bračne zajednice mijenjao ovisno o raznim povijesnim, ali i kulturnim te geografskim oblicima društvenog života. Sklapanje braka i formiranje obitelji nije nimalo jednostavno, iako mnogi misle da se vjenčanjem dvaju supružnika automatski formira idealna obitelj. Obitelj sama po sebi, od svog početka, odnosno od sklapanja braka, pa sve do njena prestanka, prolazi kroz razne faze koje uključuju različite probleme, prepreke i zadatke s kojima se ta obitelj susreće i koje na koncu mora riješiti (Bačurin, 2022). Bez obzira na sve promjene, za osobe koje su u braku, važnost braka nije se nimalo promijenila te je ona i dalje iznimno velika (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Upravo sve navedeno kratki je uvod u samu temu ovog diplomskog rada koji se bavi shvaćanjima i definicijama braka kod mladih. Rad je podijeljena na dva dijela gdje je u prvom dijelu prikazana teorijska podloga rada, a drugi dio sastoji se od istraživačkog, empirijskog dijela. Unutar teorijskog dijela kroz nekoliko poglavlja opisani su važni aspekti obitelji, od nekoliko različitih definicija pa sve do razvoja porodice i obitelji kroz povijest, ali i vrsta obitelji koje danas postoje. Nakon teorijskog dijela, uslijedit će metodologija samog istraživanja, od predmeta, cilja i zadataka istraživanja, preko metode i instrumenta koji su korišteni i ispitanika koji su bili uključeni u istraživanje pa sve do vremena i mjesta istraživanja, ali i obrade podataka. Naposljetku, nakon metodologije, uslijedit će analiza i interpretacija dobivenih rezultata, a potom i zaključak rada unutar kojeg će se sažeti svi dobiveni rezultati, ali i misli ovog diplomskog rada.

2. Važni aspekti obitelji

U daljnjem dijelu ovog poglavlja ponajprije ćemo iznijeti nekoliko različitih definicija obitelji kao i njene važne aspekte, a nakon toga osvrnut ćemo se i na razvoj porodice i obitelji kroz povijest, kao i na vrste obitelji koje danas postoje.

Krenemo li od Vukasovića (1994), prema njemu obitelj predstavlja osnovnu životnu zajednicu te, nadovezujući se na tu definiciju, možemo spomenuti i definiciju sociologa Giddensa (2007: 173) koji definira obitelj kao „skupinu ljudi izravno povezanih srodničkim vezama, pri čemu odrasli pripadnici preuzimaju odgovornost za brigu o djeci“, a u svemu tome, srodničke veze autor definira kao veze koje su nastale sklapanjem braka ili krvnim srodstvom. Slična definicija navedena je i unutar *Encyclopedije Britannice* gdje se obitelj definira kao „skupina osoba ujedinjenih vezama braka, krvi ili posvojenjem, koje čine jedno kućanstvo“ (URL 1). Nadovezujući se na prethodno spomenutu brigu o djeci iz Giddensove definicije (2007), obitelj se može definirati i kao zajednica čija je glavna i nezamjenjiva zadaća upravo briga za odgoj te obitelj predstavlja i primarnu društvenu skupinu unutar koje se ponajprije ostvaruje proces odgoja, ali i socijalizacije. Uz navedeno, autor Rosić (1998) uz samu obitelj veže i prva iskustva, prve socijalne kontakte, osobnosti i formiranje vrijednosti kao i to da se u obitelji stječu osnove odgoja. Nadalje, bit roditelja je vlastitom djetetu prenijeti vrijednosti koje će mu biti korisne u daljnjem životu, a obitelj je u svemu tome mjesto unutar kojega dijete stječe svoja prva znanja, ali i navike i sposobnosti te unutar kojeg se ono formira kao osoba (Rečić, 2003). Upravo kao takva, obitelj svakom djetetu predstavlja „temelje svakog drugog odgojnog utjecaja“ i upravo zbog toga ima veliku odgovornost kada je u pitanju odgoj najmlađih članova (Stevanović, 2000). Nadalje, prema Haralambosu i Holbornu (2002), obitelj je i zajednica unutar koje odrasle osobe dijele rad, ali i rezultate tog rada, a uz to teže k proširenju svoje obitelji, odnosno rađanju djece. Iako su sve ovdje navedene definicije općenite te pružaju određene osnovne aspekte obitelji, u konačnici je svaka obitelj posebna i različita bilo da se one razlikuju po svojim odnosima, funkcijama ili strukturi te bi se svaka obitelj valjalo posebno definirati (Janković, 2008).

Prethodno navedene definicije odnose se u pravilu na tradicionalne obitelji koje se po svojoj strukturi uglavnom sastoje od roditelja i djece, no današnje se moderno, suvremeno, doba mijenja svakim danom sve više i više pa na taj način mijenja i svoju okolinu. Upravo zbog toga došlo je i do promjene obitelji koja je iz tradicionalne prešla u modernu obitelj, točnije, struktura obitelji prešla je iz muškarca koji radi i žene koja ostaje kod kuće i brine o

djeci u obiteljsku strukturu unutar koje je došlo do podijele rada (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Osim podjele rada i zarade u modernim obiteljima karakteristično je i to da je van kuće, osim muškarca, zaposlena i žena, odnosno majka, koja je uz to i kućanica te isto tako vodi brigu o djeci. Ono što je u svemu tome rijedak slučaj je situacija da su oba roditelja zaposlena te da se uz to jednako brinu o kućanskim poslovima i da jednako vode brigu o svojoj djeci (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Nadalje, u suvremeno vrijeme, kako navodi autorica Maleš (2012), došlo je i do promjene u okviru odgoja gdje se naglasak s odgoja za poslušnost pomaknuo na odgoj za odgovorno ponašanje, ali i kreativno te kritičko mišljenje. Drugim riječima, dijete iz pozicije objekta odgoja prelazi u drugu, novu poziciju i to poziciju subjekta s određenim pravima kao što su pravo „iznošenja mišljenja te pravo da ga se sasluša i uzme u obzir“ (Maleš, 2012: 14), a u svemu tome naglasak je na pozitivnom i konstruktivnom roditeljstvu. Iako se naglasak stavlja na roditelje te iako su oni ti koji su na kraju krajeva odgovorni za odgoj svog djeteta, zakonodavstvo u svemu tome ipak ima veliku odgovornost pružanja podrške, ali i odgovornost stvaranja uvjeta roditeljima kako bi oni mogli kvalitetno obavljati svoje roditeljske uloge odgajanja.

2.1. Razvoj porodice i obitelji kroz povijest

Osim prethodno spomenutih definicija obitelji i opisa odgoja kao primarne zadaće njezinih članova, valjalo bi spomenuti i razvoj porodice i obitelji, ali i podjelu vrsta obitelji koja se vrši na temelju strukture njenih članova.

Započet ćemo s Luis H. Morganom (1981) i razvojem porodice i obitelji kroz povijest, gdje autor opisuje tri faze razvoja čovjeka počevši od nižeg i višeg stupnja divljaštva, preko nižeg i višeg stupnja barbarizma pa sve to treće faze, faze civilizacije (Morgan, 1981). Nadalje, radi komparativna istraživanja u vezi srodstva pri čemu razlikuje klasifikacijski sustav srodstva koji imaju primitivna društva te opisni sustav srodstva koji imaju ona društva na stupnju civilizacije. Prema autoru, obitelj je aktivan element koji se, kao i društvo, razvija iz nižeg oblika u viši te razlikuje pet tipova porodica. Prvi tip je *porodica krvnog srodstva* koji je ujedno i najstariji razvojni oblik unutar kojeg bračna veza obuhvaća sve odrasle muškarce i žene unutar plemena (Morgan, 1981). Kod ovakvog tipa porodice krvni srodnici se žene te ovakav tip označava početak obiteljske organizacije (Morgan, 1981; Janković, 2008) Drugi tip porodice je *porodica punalua* koji predstavlja najviši stupanj u razvoju grupnog braka i unutar kojeg se iz uzajamnih bračnih odnosa isključuju braća i sestre svih koljena (Morgan, 1981; Janković, 2008). Treći tip je *obitelj parova* ili *sindijazmička porodica* koji pripada stupnju barbarstva i

koji predstavlja vezu između muškarca i žene bez obaveza, odnosno drugim riječima, jedan muškarac živi s jednom ženom, a bračne veze lako se raskidaju (Morgan, 1981). Nadalje, četvrti tip obitelji je *patrijarhalna obitelj*, točnije prelazni oblik koji se razvio u Starom vijeku i unutar kojeg je sva vlast u rukama *pater familiasa*, a posljednji, peti, tip je *monogamna obitelj* koja se razvila iz ekonomskih razloga nakon industrijalizacije, a predstavlja tip obitelji za sva klasna društva unutar kojeg je izrazita dominacija muža te je njen temelj ustanova privatnog vlasništva. (Morgan, 1981; Janković, 2008).

Kao što je opće poznato, obitelj se kroz vrijeme neprekidno mijenjala te su se javile i promjene unutar međuljudskih odnosa u svakom pogledu bilo da se radi o društvenom, kulturnom, političkom ili pak privrednom pogledu (Benvin, 1972). Same te promjene međuljudskih odnosa dovele su i do promjena unutar obitelji na koje su najviše utjecale neolitska i industrijska revolucija (Benvin, 1972). Kao što to navodi autor Vrdoljak (2010 navedeno u Markulinčić, 2019), prve obitelji pojavile su se u formi društvenih grupa, no kako se odvijao čovjekov razvoj tako su se i razvile prve nuklearne obitelji. Izrada alata, pripitomljavanje životinja, uzgoj biljaka te osnivanje prvih naselja karakteristično je za neolitsku revoluciju gdje je podjela rada, ali i porast materijalne proizvodnje, bio temelj za sam razvoj (Benvin, 1972). Ono što je još karakteristično za ovo razdoblje je i početak dijeljenja obitelji na generacije, točnije tri generacije i to osobe starije životne dobi, kao što su bake i djedovi, zatim osobe srednje životne dobi, odnosno roditelji, te treća generacija, odnosno djeca. Naposljetku, muškarac, koji predstavlja glavu obitelji i kuće, počinje dobivati izuzetno veliko značenje zbog čega nastaju i patrijarhalne obitelji, odnosno on je taj koji odlučuje o svim aspektima svoje obitelji (Ljubetić, 2006; Gregec-Petroci i sur., 2011; Vrdoljak, 2010 navedeno u Markulinčić, 2019). S druge strane, sredinom osamnaestog i početkom devetnaestog stoljeća, industrijskom revolucijom, dolazi do ubrzanog procesa razvoja, modernizacije i promjena svih područja ljudskog života pa samim time i promjena unutar obitelji. Transformacija iz tradicionalne u modernu obitelj karakteristična je za ovo razdoblje kao i preseljenje obitelji iz sela u grad zbog ukidanja feudalnih odnosa (Benvin, 1972; Ljubetić, 2006). Rad u tvornicama bio je karakterističan i za muškarce i za žene, ali i za djecu koja su zbog takvog novog načina života bila više iskorištavana. Porast ekonomije, politike, trgovine i svega ostalog svakako je bilo pogodno za razvoj obitelji jer je porastom tržišta rada potražnja za radnom snagom, također rasla. U svemu tome rasla je i prilika mladih ljudi da se ranije osamostale i odsele od svojih obitelji te da ranije stupe u brak i počnu osnivati vlastitu obitelj (Aračić i sur., 2019; Benvin, 1972; Janković, 2008; Ljubetić, 2006). Kao i u ranijim vremenima, muškarac, odnosno otac i

dalje predstavlja glavu obitelji i kuće, no kako je vrijeme odmicalo tako se i njegova funkcija smanjivala, a funkcija žene je rasla. Poslovi i briga oko kućanstva i djece počinju se podjednako raspoređivati, brakovi se počinju sklapati iz ljubavi, odnosno odlukom i slobodom dvoje ljudi, dobrobit djeteta postaje prioritet roditeljima te je za ovo razdoblje karakteristična dvogeneracijska obitelj, odnosno obitelj koja se sastoji isključivo od roditelja i djece (Benvin, 1972; Janković, 2008; Ljubetić, 2006)

2.2. Vrste obitelji i njihove strukture

Kao što je prethodno spomenuto postoje tradicionalna, poznata i kao proširena, te suvremena ili nuklearna obitelj (zvana i obitelj u užem smislu). Kada govorimo o strukturama obitelji, strukturu prve vrste obitelji čine roditelji i njihova djeca te krvni srodnici obitelji koji su najčešće bake i djedovi ili neki drugi članovi šire obitelji (Rosić i Zloković, 2002: 14). Ovakve obitelji bile su češće kroz prošlost, a danas je važna zbog obiteljskog lanca koji se ne temelji samo na krvnom srodstvu, već i zajedničkim obiteljskim pričama, vjerovanjima i vrijednostima koje se stječu u takvoj vrsti zajednice (Nimac, 2010). S druge strane forma obitelji koja je karakteristična za današnje, suvremeno, društvo je suvremena nuklearna obitelj. Ovakve vrste obitelji su malobrojne i slabo povezane s ostalim članovima obitelji, a najčešće ih čine isključivo roditelji i njihova djeca (Ljubetić, 2006). Ovakve obitelji u pravilu započinju bračnim zavjetima temeljenim na poštovanju i ljubavi muža i žene, a unutar takvih obitelji, članovi imaju potpunu slobodu te je najveći naglasak upravo na samostalnosti članova obitelji (Kregar, 1994). Nadalje, Maleš (2012) navodi kako, upravo iz nuklearnih obitelji, u sve većem i većem broju nastaju jednoroditeljske obitelji, točnije obitelji razvedenih roditelja ili pak samohrani roditelji. Osim navedenih, u suvremenom se društvu sve češće javljaju postmoderne obitelji čiji se naglasak s tradicionalnih vrijednosti premješta upravo na „vrijednosti kulture individualizma“ (Maleš, 2012: 13).

Unutar postmodernih obitelji pojavljuju se različite varijacije obitelji kao što su prethodno spomenute jednoroditeljske obitelji, razvedene obitelji, zatim obitelji vanbračnih veza, obitelji s posvojenom djecom te obitelji istospolnih roditelja, no neovisno o obliku obitelji, broju njenih članova ili njihovoj orijentaciji, svaka obitelj ima jednaku zadaću, a to je zajedništvo, skrb i briga jednih za druge (Rosić i Zloković, 2002). Na tragu toga, autori Čudina-Obradović i Obradović (2006) navode nekoliko vrsta obiteljskih struktura. Jedno su dvoroditeljske obitelji: s dva biološka ili adoptivna roditelja, s majkom i poočimom ili s ocem i pomajkom, a drugo su jednoroditeljske obitelji: s jednakom podjelom roditeljstva, s majkom

kao glavom obitelji uz ili bez kontakta s ocem ili bez poznatog oca, zatim s ocem kao glavom obitelji ili jednoroditeljske obitelji unutar majčine roditeljske obitelji (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

2.2.1. Jednoroditeljske obitelji

Što se tiče jednoroditeljskih obitelji ili obitelji samohranih roditelja, autori Grgec-Petroci i sur. (2011) takve obitelji definiraju kao obitelji unutar kojih jedan roditelj živi i skrbi se o vlastitom djetetu ili djeci. Drugim riječima, ovisno o uzrocima, u ovakvim obiteljima jedan roditelj gradi novi obiteljski život i obavlja razne zadaće dok drugi roditelj nije uključen u taj obiteljski okvir (Grozđanić, 2000). Nije nužno da jedan roditelj živi u potpunosti sam s djecom, već je česta praksa da unutar kućanstva žive i ostale odrasle osobe, kao na primjer uža, ali i šira obitelj majke (OECD, 2009 navedeno u Beier i sur., 2011). Ovakve se obitelji, u stručnoj literaturi, nazivaju još i nepotpune, nekompletne ili pak razorene obitelji (Grozđanić, 2000). Vukasović (1994) jednoroditeljskim obiteljima smatra one obitelji unutar kojih dijete ili djeca, neovisno na koji su način izgubili drugog roditelja, žive samo s jednim roditeljem. Postoji više razloga i uzroka jednoroditeljskih obitelji, a najčešći su razvod braka, zatim smrt ili nestanak bračnog partnera, izvanbračna trudnoća, napuštanje obitelji ili pak opredjeljenje majke na takav oblik obiteljske strukture i organizacije (Grgec-Petroci i sur., 2011; Grozđanić, 2000). Na tragu toga, razlikujemo i tri tipa jednoroditeljskih obitelji. Prvi tip je obitelj unutar koje dijete ostaje u neprestanom kontaktu s roditeljem s kojim ne stanuje, zatim obitelj unutar koje kontakt djeteta i drugog roditelja uopće ne postoji te, naposljetku, obitelji unutar kojih jedan od bioloških roditelja nije poznat (Grgec-Petroci i sur., 2011).

Kada govorimo o jednoroditeljskim obiteljima kod kojih se majka opredijeli za takav oblik obiteljske strukture i organizacije, u literaturi se takve obitelji nazivaju samostalno majčinstvo, solo-majke ili usamljeno majčinstvo, a autori Čudina-Obradović i Obradović (2006) navode kako postoje nekoliko motiva koji su potaknuli majke na njihov izbor. Jedan od motiva svakako može biti da pojedine majke brakom nisu mogle nikako ostvariti vezu unutar koje je dijete začeto, no bez obzira na to odlučile su dijete zadržati te samostalno odgojiti. Drugi motiv koji autori navode je da pojedine majke unutar veze, koju nikako ne mogu ostvariti, izraze želju za djetetom te se zbog kašnjenja prema takozvanom biološkom satu, odluče na samostalno roditeljstvo. Nadalje, treći motiv koji se javlja je nezadovoljstvo majki prilikama i kvalitetama potencijalnih partnera koje im se pružaju, a posljednji motiv koji autori navode je želja majki da imaju vlastito dijete, no ostale im uloge, koje se nameću unutar bračnog života,

nisu nimalo privlačne te ih odbijaju i na koncu se odlučuju za samostalno roditeljstvo (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Sve u svemu, jednoroditeljske obitelji, neovisno o njihovom razlogu i uzroku, danas se pojavljuju u sve većem i većem broju, a njihovu strukturu uglavnom čine majke sa svojom djecom (Europska komisija, 2007 navedeno u Beier i sur., 2011).

2.2.2. Razvedene obitelji

Na tragu prethodno spomenute vrste obitelji možemo se dotaknuti i razvedenih obitelji, pri čemu razvod braka može biti jedan od uzroka jednoroditeljskih obitelji. Prema Obiteljskom zakonu, prestanak braka odnosi se na poništaj i razvod braka, pri čemu se prestanak i vrijeme prestanka braka, bez obzira u kojem obliku je brak sklopljen, kada jedan od supružnika umre, kada se nestali supružnik proglasi umrlim ili kada dođe do poništenja ili razvoda braka (Obiteljski zakon, 2020). Sam proces razvoda započinje kada jedan od partnera pokrene tužbu ili kada oba partnera daju prijedlog za razvod braka (Šošćarić i sur., 2015). Konačnu odluku o razvodu donosi sud prema određenim odredbama Obiteljskog zakona, a samim time sud odlučuje i o skrbništvu djece kao i o njihovom uzdržavanju te komunikaciji s roditeljima (Obiteljski zakon, 2020; Šošćarić i sur., 2015). Razvod braka dogodit će se ukoliko sud utvrdi da na temelju sporazuma prijedlog razvoda braka dolazi od obje strane partnera, zatim ukoliko je protekla godina dana od kada je bračna zajednica prestala te ukoliko se utvrdi da su bračni odnosi između dva partnera trajno ili teško poremećeni (Obiteljski zakon, 2020). Nadalje, kako navode autori Čudina-Obradović i Obradović (2006), bračna nestabilnost može se definirati na razne načine, a jedan od njih je taj da je to proces koji se nije naglo pojavio, već traje od samog trenutka sklapanja braka pa sve do razvoda istog. U samim počecima, svaki je brak stabilan, no kako vrijeme odmiče razni čimbenici utječu na njega. Tako, na primjer, teški životni uvjeti mogu snažno utjecati na brak čime se bračna kvaliteta smanjuje, a brak sam po sebi postaje nestabilan (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). U takvim situacijama isključivo bračni partneri mogu utjecati na to koliko će ta bračna nestabilnost trajati, odnosno rješavanje nastalih problema dovodi do učvršćivanja braka, a ne rješavanje problema dovodi do još nestabilnijeg braka koji na kraju rezultira razvodom (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Nadalje, kako navodi autorica Duck (1998 navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006) postoji pet etapa kroz koje partneri prolaze od trenutka kad su sklopili brak pa sve do trenutka do kad taj isti brak nisu odlučili raskinuti. Prva etapa je *emocionalni raskid* unutar kojeg odnosi među partnerima postaju sve hladniji i hladniji, a rezultat toga je udaljavanje partnera. Zatim ono što je karakteristično za drugu etapu, koja se naziva *intrapsihička etapa*,

je međusobno kritiziranje partnera bez razloga, kao i uočavanje pojedinih nedostataka ili mana koje prije nisu bile uočljive. Nadalje, unutar treće etape, *dijadne ili bračne etape*, partner kojega se kritizira počinje shvaćati da se unutar bračnog odnosa pojavilo nezadovoljstvo od druge strane te se za to nezadovoljstvo i kritiziranje traži objašnjenje i potencijalno rješenje. Ukoliko se unutar ove etape pronađe rješenje i ukoliko se dogode promjene koje zadovoljavaju oba partnera, tada će se brak nastaviti, no ukoliko rješenja nema odnosi među partnerima će se pogoršati te će to dovesti do četvrte, *društvene*, etape. Unutar te etape informiraju se prijatelji i rodbina o problemima i poteškoćama unutar braka, kao i o mogućem razvodu istog, a ono što je karakteristično za četvrtu etapu jest podjela rodbine i prijatelja na dvije strane. Jedni su na strani onog partnera koji želi raskinuti postojeći brak dok drugi štite drugog partnera te smatraju da je taj partner žrtva u cijeloj toj situaciji. Cijela ta podjela najčešće rezultira raskidima dugogodišnjih prijateljstava, ali i pogoršavanju odnosa s rodbinom, bilo vlastitom ili pak rodbinom partnera. Naposljetku, u petoj etapi, koja se naziva *bračni sprovod*, dolazi se do spoznaje da su partnerski odnosu izuzetno loši te jedan ili oba partnera zahtijevaju razvod braka (Duck, 1992 navedeno u Čudina-Obradović i Obradović, 2006: 552).

U današnje doba, razvod braka sve više i više je prisutniji u svijetu, a razlog tome svakako je promjena stavova mladih prema braku (u smislu da je danas brak manje privlačan nego prije), ali isto tako sloboda partnera kada govorimo o samoj instituciji braka (Stevanović, 2000). Za razliku od prijašnjih vremena, danas i jedan i drugi partner imaju pravo napustiti bračnu zajednicu ukoliko unutar tog odnosa više ne postoji razumijevanje, ljubav, uzajamna pomoć ili pak tolerancija (Stevanović, 2000). Sam proces razvoda češće se pokreće od strane žena nego muškaraca, a najčešći argument za pokretanje razvoda je neprikladno ponašanje supruga ili pak razilaženje mišljenja oko određenih važnih životnih ciljeva i vrijednosti (Kuća, 2017). U svemu tome, najteže posljedice snose djeca za koje je razvod roditelja vrlo težak, pogotovo za djecu predškolske dobi koja još ne mogu shvatiti koji je razlog iznenadnog odlaska jednog od roditelja (Grozđanić, 2000; Stevanović, 2000). Samim odlaskom jednog od roditelja, djeca smatraju kako time gube i njihovu ljubav te to može snažno utjecati na ponašanje djeteta, od regresivnog pa sve do depresivnog ponašanja. Samo narušavanje obiteljske strukture može dovesti i do narušavanja osobne slike o sebi kod djeteta, budući da je ona izrazito vezana uz obitelj, a sve to uvelike utječe na postojanje i uspostavu vrijednosti kod djece (Grozđanić, 2000). Što se tiče razumijevanja razvoda i godina starosti djece, najčešće je da djeca u starosti od otprilike šest do osam godina razumiju što je to razvod, ali ne i koji je razlog istog, dok djeca u starosti od devet godina pa nadalje razumiju što je, ali koji je i razlog razvoda, no bez

obzira na njihovu dob, niti jedno dijete ne smijemo dovesti u situaciju da bira ljubav od strane samo jednog roditelja, ali isto tako dijete ne smijemo dovesti u situaciju da tješi i štiti one koji bi to trebali raditi za njega (Čudina-Obradović i Obradović, 2006; Grozdanić, 2000; Rodriguez, 2008).

2.2.3. Kohabitacija ili izvanbračna zajednica

Još jedan od oblika obitelji svakako je i kohabitacija ili izvanbračna zajednica koja se prema Obiteljskom zakonu (2020: 3) definira kao „životna zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja traje najmanje tri godine ili kraće ukoliko je u toj zajednici rođeno zajedničko dijete ili ako je nastavljena sklapanjem braka“. Drugim riječima, izvanbračna zajednica odnosi se na veze unutar kojih partneri nisu ni crkveno ni građanski vjenčani, no bez obzira na to žive zajedno, međusobno dijele obaveze oko kućanstva ili roditeljstva te imaju zajednička primanja, odnosno financije (Bandalović, 2017; Seltzer, 2000). Iako se ovaj oblik obitelji prvo javio unutar skandinavskih zemalja, tek krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća, danas je sve češći, a jedan od razloga je taj što većini mladih služi kao prijelazna ili probna faza prije ulaska u brak unutar koje bolje upoznaju svog partnera, njegove ili njezine životne navike, ali i kompatibilnost s partnerom kako kasnije ne bi bilo dodatnih iznenađenja ili neugodnosti (Koračević, 1999; Volenik i sur., 2021). Uz to, ono što je još karakteristično za današnje moderno doba je sve veći odabir izvanbračne zajednice kao konačnog oblika zajedničkog života, a ne prijelazne faze, bez sklapanja braka na ovaj ili onaj način (Volenik i sur., 2021). Razlog tome najvjerojatnije je promjena stava prema braku kao zastarjeloj instituciji ili pak određena sloboda parova bez crkvenih ili građanskih ograničenja.

2.2.4. Obitelji s posvojenom djecom

U današnje vrijeme, parovi koji nisu u mogućnosti imati vlastito rođeno dijete, donose odluku o posvojenju djece čime se, prema Obiteljskom zakonu (2020), stvara trajni odnos između njih. Posvojenje djeteta nije nimalo lako te postoje određeni kriteriji koji se moraju zadovoljiti kako bi posvojenje bilo odobreno od strane države. Ponajprije, posvojenje djeteta može se zasnovati isključivo ako je ono u skladu s dobrobiti djeteta te ukoliko Centar za socijalnu skrb smatra da je određena osoba sposobna brinuti se od djetetu i svim njegovim potrebama (Grgec-Petroci i sur., 2011; Stevanović, 2000; URL 2). Nadalje, autor Stevanović (2000) smatra kako parovi koji posvoje predškolsko dijete najčešće imaju i najveći uspjeh po pitanju odgoja, no bez obzira na dob posvojenog se djeci prenose sva prava i obveze od strane

roditelja kao da su ona upravo njihova vlastita, rođena djeca. Sam proces posvajanja iznimno je dugačak te je potrebno da se roditeljima, koji žele posvojiti dijete, u nekoliko navrata omogući susret s djetetom kako bi se međusobno bolje upoznali te saznali sve potrebne informacije jedni o drugima (Grgec-Petroci i sur., 2011; Kralj i sur., 2014). Iako se i posvojitelji i posvojena djeca u cijelom tom periodu susreću s raznim zahtjevima i poteškoćama, ono što je u konačnici u svemu tome najbitnije je uspostava emocionalne privrženosti djece s posvojiteljima te omogućiti da se djeca osjećaju dobro, sigurno i sretno. Ukoliko posvojitelji već imaju i vlastitu djecu, najbitnije je da se i prema jednoj i prema drugoj djeci ponašaju jednako, odnosno da se djecu odgaja na jednak način pružajući tako mogućnost da sva djeca odrastaju u normalnom okruženju koji je ispunjena ljubavlju i toplinom (Grgec-petroci i sur., 2011; Kralj i sur., 2014).

2.2.5. Istospolne (homoseksualne) obitelji

Ono što je karakteristično za današnje moderno doba je pojava novog oblika obitelji, točnije pojava istospolnih, odnosno homoseksualnih obitelji. Kao što i sam naziv govori, strukturu ovakve obitelji čine dvije osobe istog spola koje su stupile u brak (Chamie i Mirkin, 2011). Ovakav oblik obitelji nije postojao sve do dvadeset i prvog stoljeća, iako je Danska još 1989. godine omogućila sklapanje registriranog partnerstva svim istospolnim partnerima. Tek 2001. godine, prva zemlja koja je legalizirala istospolne brakove bila je Nizozemska, a 1999. godine Danska je postala prva zemlja u Europi koja je omogućila da i istospolni parovi mogu posvajati djecu (Vučković Juroš, 2015). Iako je od tada prošlo dosta vremena, tek dvadesetak zemalja danas priznaju istospolne brakove te su oni također centar velikih rasprava, posebice ukoliko se par odluči na posvojenje, uzdržavanje i odgoj djece (URL 3). Kao što to navodi autor Lacroix (2014), homoseksualni parovi imaju jednake sposobnosti brinuti se, uzdržavati i ljubiti djecu te pokazivati im ljubav jednako kao što to čine heteroseksualni parovi. Razni istraživači naveli su nekoliko prednosti koje se odnose na djecu koja su odgajana unutar homoseksualnih obitelji, kao na primjer da djeca ranije počinju shvaćati kako se obitelj ne mora nužno temeljiti na biološkim odnosima, već više na ljubavi, slobodi izbora ili pak samoodređenju, ali i da djeca koja su odgajana u homoseksualnim obiteljima ranije i brže uče poštivati, ali i suosjećati s multikulturalnim okruženjem (Ljubetić, 2006; Hočevan, 2014).

Što se tiče stanja u Hrvatskoj, prava homoseksualnih osoba nisu se zakonski regulirala prvih desetak godina, točnije sve do 2003. godine kada je donesen Zakon o istospolnim zajednicama. Iako je Zakon regulirao samo mali broj prava u korist istospolnih parova, na

koncu je ipak bio prekretnica da se do dan danas donese čitav niz zakona na temelju kojih se reguliraju ne samo prava, već i obaveze homoseksualnih parova (Huić i sur., 2015). Na tragu toga, danas se Zakonom o životnom partnerstvu osoba istog spola životno partnerstvo definira kao „zajednica obiteljskog života dviju osoba istog spola sklopljena pred nadležnim tijelom“ (Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, 2014: čl. 2). Neka od načela na kojim se takvo partnerstvo zasniva su ravnopravnost, uzajamno pomaganje te međusobno poštovanje i uvažavanje partnera, a Zakonom je i zabranjen bilo koji oblik nasilja kao i bilo koji oblik diskriminacije (Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, 2014). Naposljetku, kako bi se životno partnerstvo sklopilo, osobe moraju biti punoljetne, istog spola te zakonski moraju dati pristanak da su sposobne za rasuđivanje te da žele sklopiti životno partnerstvo (Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, 2014).

3. Brak i Obiteljski zakon

U današnjem, modernom svijetu, brak se, kao institucija, doživljava na razne načine, a time se i definicija istog mijenja. Osim, ranije definiranog, tradicionalnog braka, koji uključuje isključivo odnos žene i muškarca i kasnije njihove uloge roditelja, danas se pojavljuju novi, moderniji, oblici koji dovode i do modernijih struktura obitelji (Brajša-Žganec i sur., 2014). Brak više ne predstavlja određeni obrazac obiteljskog života u tolikoj mjeri kao što je prije predstavljao, a to je vidljivo i u sniženim stopama sklopljenih brakova unutar raznih statističkih podataka. Snižene stope skupljenih brakova rezultiraju i porastom rađanja djece izvan braka te porastom ranije navedenih izvanbračnih zajednica, ali i jednoroditeljskih obitelji, slobodnih veza i slično (Alinčić, 1994). Uz to, istospolni parovi u sve većem broju država stječu sve više pravo na sklapanje braka, ali i pravo na posvajanje djece, odnosno roditeljstvo (Brajša-Žganec i sur., 2014). Što se tiče sve popularnijih slobodnih veza, ovakav oblik usko se povezuje s kohabitacijom ili izvanbračnom zajednicom, gdje nevjenčan par na određeno vrijeme (ili zauvijek) zajedno stanuje, odnosno ima zajedničko kućanstvo unutar kojega zajednički brinu o financijama i imovini (Koračević, 1999).

Unutar ovog diplomskog rada naglasak je upravo na shvaćanju i definiciji braka kod mladih, no da bismo u potpunosti razumjeli brak i sve aspekte koji se na njega odnose, potrebno je pobliže definirati pojmove kao što su zadovoljstvo i kvaliteta braka, bračni odnosi te uspjeh braka.

3.1. Zadovoljstvo i kvaliteta braka

Kvalitetu braka i zadovoljstvo istim između različitih bračnih parova nije nimalo lako mjeriti i uspoređivati iz razloga se ono najviše temelji na subjektivnoj procjeni. Stoga su supružnici ti koji sami procjenjuju jesu li određenim brakom zadovoljni i što bi mogli promijeniti ili na čemu bi mogli poraditi kako bi kvaliteta njihova braka bila još veća (Pinsof i Lebow, 2005). Općenito gledajući, kvalitetnim brakom smatra se onaj brak unutar kojeg postoji ne samo sklad i harmonija između određenih očekivanja i surove realnosti supružnika, već i komunikacija unutar koje se slobodno i otvoreno izražavaju vlastite misli, ali i osjećaji (Albert i Emmons, 2017; Pinsof i Lebow, 2005). Nadalje, kvaliteta braka uključuje i određenu prilagodbu i jednog i drugog partnera, a ono što je ključno u svemu tome jest i mogućnost individualnog razvoja svakog od partnera. Individualni razvoj podrazumijeva ne samo rad na sebi i svakodnevno općenito učenje, već i razvoj te uzajamni rad na određenim bitnim

aspektima pod koje se ubrajaju suočavanja s raznim izazovima, zatim odgojne, ali i roditeljske vještine te zajedničko uzajamno ulaganje u brak i obitelj te njihove odnose (Berk, 2008; Obradović i sur., 1992).

S druge strane, čitav niz čimbenika, koji se dijele na vanjske i unutarnje, utječu na zadovoljstvo brakom. Vanjski se čimbenici odnose na one čimbenike koji na bilo koji način, izravno ili neizravno, utječu na bračno okruženje, a neki od njih su razni religijski, kulturalni, ekonomski, gospodarski ili drugi čimbenici. Nasuprot njima, unutarnji čimbenici više su vezani uz određene ponašajne, kao i emocionalne karakteristike te svakako na određene ciljeve, ali i odluke bračnih parova (Čudina-Obradović i Obradović, 2006; Pincus i Lebow, 2005). Drugim riječima, kada je riječ o zadovoljstvu brakom, naglasak se stavlja upravo na emocionalne komponente bračnih odnosa. Autori Obradović i sur. (1992) navode kako postoje razni aspekti, posebno za žene i posebno za muškarce, koji se gledaju pri zadovoljstvu brakom, no isto tako postoje i određeni zajednički aspekti. Na tragu toga, zajedništvo i identifikacija s partnerom te zajedničko određivanje i donošenje odluka i ciljeva, upravo je ono što autori ističu da je potrebno kako bi žene bile zadovoljne brakom, dok su s druge strane potreba za dominacijom, individualnost i emocionalna nezavisnost aspekti koji su potrebni kako bi muškarci bili zadovoljni istim (Obradović i sur., 1992). Ukoliko se postigne zadovoljstvo brakom te ukoliko se radi na njegovoj kvaliteti, međusobnim prilagodbama partnera te kvalitetnom komunikacijom, uspjeh braka bit će veći. Naposljetku, autori Čudina-Obradović i Obradović (2006) navode kako na kvalitetu braka i zadovoljstvo istim utječu i razni čimbenici kao što su djetinjstvo oba partnera, točnije oblici privrženosti u ranom djetinjstvu, zatim bračni odnosi njihovih roditelja, struktura vlastitih obitelji te, isto tako, djeca rođena unutar braka, ali i prošireno bračno okruženje koje se odnosi na životni i financijski, odnosno ekonomski, stres.

3.2. Bračni odnosi

Bračni odnosi, bračni procesi ili bračna dinamika, kako ih još nazivaju autori Obradović i sur. (1992), definiraju se kao kontinuirano odvijanje skupova raznih stavova, aktivnosti, percepcija i interakcija partnera. Isti autori navode kako pod tipične bračne procese spadaju međusobno uzajamno poštovanje partnera, zatim njihova međusobna ljubav, uzajamni osjećaji, ali i zajednički životni ciljevi, pod koje spadaju svi profesionalni, ali i materijalni ciljevi i odluke te, isto tako, odgoj i briga za djecu (Obradović i sur., 1992). Uz navedeno, u istu kategoriju spadaju i zajedničko obavljanje svih kućanskih poslova, planiranje aktivnosti koje će obavljati zajedno, zatim sve obveze i uloge koje brak nosi sa sobom, njihovi međusobni

stavovi prema aktivnostima koje se odvijaju van braka, ali i osjećaj ljubomore koji se može javiti kod jednog ili oba partnera (Obradović i sur., 1992). Lewis i Spanier (1979 navedeno u Obradović i sur., 1992) navode kako bračni odnosi sadrže i dimenziju koja se odnosi na kvalitetu braka te da spomenuta dimenzija sadrži još nekoliko dimenzija koje se odnose na adekvatnu komunikaciju partnera te stupanj njihove prilagodbe jedno na drugo, kao i stupanj integriteta njihovih bračnih odnosa. Nadalje, svi bračni odnosi su, kao i brakovi općenito, veoma dinamični i kao takvi se s vremenom razvijaju, ali i mijenjaju. Na promjenu i razvoj bračnih odnosa utječe ne samo određeni kontekst, unutar kojeg u braku na pojedine obrasce ponašanje utječu osobine partnera, već i intenzitet same dinamike braka i bračnih odnosa (Huston i sur., 2001). Što se tiče osobina partnera, isti autori navode kako one ne utječu samo na bračno okruženje općenito, već i na određene napore koji se ulažu u svrhu održavanja uspješnosti braka (Huston i sur., 2001).

3.3. Teorijska gledišta o braku

Sljedeće stranice ovog diplomskog rada odnosit će se na pet teorija zadovoljstva brakom koje su naveli autori Karney i Bradbury (1995).

3.3.1. Teorija društvene razmjene (Social Exchange Theory)

Oslanjajući se na teoriju međuovisnosti, koju su razvili Thibaut i Kelley, teorija društvene razmjene odnosi se na međuljudske odnose koji se razvijaju, rastu, kvare te raspadaju kao posljedica društvene razmjene utemeljene na procesu razmjene nagrada i troškova (dobitaka i gubitaka) između partnera (Huston i Burgess, 2013). Koncepte ove teorije autor Levinger (1965; 1976) primijenio je na brak te je tvrdio da uspjeh ili neuspjeh braka ovisi o: privlačnosti među partnerima i svim aspektima veze koji mogu biti korisni (kao što su društveni status, emocionalna sigurnost, seksualna ispunjenost i slično), zatim o preprekama za napuštanje veze, te prisutnosti privlačnih alternativa izvan veze. Drugim riječima, prema Levingeru (1965; 1976) brakovi završavaju ukoliko je privlačnost između bračnog para mala, ukoliko slabe prepreke za napuštanje veze, kao što su financijski troškovi, društvena i vjerska ograničenja i slično, te ukoliko su alternative izvan veze, kao što je bijeg iz trenutne veze ili neki drugi partner, sve više i više primamljive.

Na tragu Levingerovih ideja, Spanier i Lewis (1979, 1982 navedeno u Karney i Bradbury, 1995), formirali su tipologiju razmjene bračnih odnosa unutar koje su bračnu stabilnost i bračno zadovoljstvo zamislili kao ortogonalne dimenzije bračnog ishoda. Na

temelju toga, autori su dobili četiri kvadranta unutar kojih su objasnili položaj parova na temelju koncepta društvene razmjene. Parovi, odnosno brakovi, mogu biti stabilni i zadovoljni, nestabilni i zadovoljni, stabilni i nezadovoljni te nestabilni i nezadovoljni (Karney i Bradbury, 1995). Ovdje se kao primjer navodi kako su stabilne nezadovoljne veze one unutar kojih je privlačnost slaba, a prepreke za napuštanje veze previsoke, a nestabilne zadovoljne veze one kod kojih je privlačnost unutar veze odgovarajuća, no prepreke za napuštanje veze su niske uz sve privlačnije alternative izvan postojeće veze (Karney i Bradbury, 1995).

Ono što se navodi kao prednost ove teorije je mogućnost integracije različitih tipova varijabli, ali i potencijalno objašnjavanje različitih bračnih ishoda jasnim razlikovanjem bračnog zadovoljstva od bračne stabilnosti. S druge strane, nedostatak teorije je taj što teorija ne pruža objašnjenja zašto i kako je došlo do određenih promjena unutar braka, odnosno ova teorija opisuje brakove koji bi trebali biti stabilni ili nestabilni, ali ne govori o tome kako bi brak, koji je prvotno bio stabilan, s vremenom mogao postati nestabilan. Uz to, kao još jedan nedostatak navodi se i nedostatak vremenske perspektive kada se objašnjava nastanak prethodno navedenih percepcija privlačnosti, prepreka i promjena (Karney i Bradbury, 1995).

3.3.2. Bihevioralna teorija (Behavioral Theory)

Iako su, kao i kod teorije društvene razmjene, nagrade i troškovi (dobitci i gubitci) također osnovni elementi bihevioralne teorije, kod ove teorije fokus je više prebačen na međuljudsku razmjenu specifičnih ponašanja (Karney i Bradbury, 1995). Ponašanja koja su u fokusu ove teorije su ona koja se razmjenjuju tijekom rasprava o rješavanju raznih problema, a vođena su pretpostavkom da pozitivno ponašanje (nagrađivanje) poboljšava kvalitetu braka, dok negativno ponašanje (kažnjavanje) radi upravo suprotno, odnosno kvaliteta braka se smanjuje (Karney i Bradbury, 1995). Drugim riječima, pozitivna ponašanja, kao što su međusobno prihvaćanje, izjave ljubavi, komplimenata i slično, pružaju pozitivne efekte na brak, dok, s druge strane, razne kritike, pregovori, osuđivanja i slično pružaju negativne efekte, odnosno narušavaju odnos bračnih partnera.

Nadalje, taj osnovni okvir nagrada i kazni proširen je kako bi uključivao i atribucije koje bračni partneri pridaju međusobnom ponašanju, odnosno način na koji se atribuiraju partnerovo ponašanje ovisi o samoj kvaliteti njihova odnosa (Karney i Bradbury, 1995). Dakle, ukoliko je brak dobar, pozitivna ponašanja partnera pripisivat će se unutarnjim, stabilnim, karakteristikama, dok će se, s druge strane, takva pozitivna ponašanja pripisivati promjenjivim vanjskim faktorima, odnosno okolnostima, ukoliko je brak uglavnom loš. Suprotno vrijedi za

negativna ponašanja, odnosno ako je brak dobar, negativna ponašanja pripisivat će se promjenjivim vanjskim faktorima, odnosno okolnostima, a ukoliko je brak loš, negativna ponašanja pripisivat će se unutarnjim, stabilnim, karakteristikama (Karney i Bradbury, 1995; Gottman, 2013; Gottman, 1993). Ono što je svakako prednost ove teorije jest mehanizam kojim se objašnjava kako se određene prosudbe o zadovoljstvom brakom mijenjaju tijekom vremena. Drugim riječima, bračni par uči na temelju svojih interakcija i procjena koje iz njih proizlaze s ciljem uočavanja jesu li u dobroj vezi ili ne (Karney i Bradbury, 1995; Bradbury i Fincham, 1992). Samim time, partneri atribuiraju međusobno ponašanje na temelju povratne veze između međusobnih interakcija i osjećaja, ne samo međusobnih, već i osjećaja prema braku. Na tragu toga, negativne interakcije dovode do negativnih osjećaja, dok s druge strane, pozitivne do pozitivnih osjećaja, a takve onda dovode i to pozitivnog atribuiranja koje na koncu poboljšava odnese partnera (Karney i Bradbury, 1995).

Za razliku od teorije društvene razmjene, bihevioralna teorija ima perspektivu promjena u braku, odnosno brak je, prema ovoj teoriji, dinamičan fenomen unutar kojeg se promjene često događaju (Karney i Bradbury, 1995). Interakcije unutar kojih bračni parovi razmjenjuju nagrade i kazne temelj su na kojima zaključuju nalaze li se u zadovoljavajućoj vezi ili ne, a to je ono što čini pretpostavku ove teorije (Karney i Bradbury, 1995). Drugim riječima, za zadovoljne parove svaka pozitivna interakcija dovodi do zadovoljstva, a time se vjerojatnost za novim pozitivnim interakcijama povećava. Isto vrijedi i za negativne interakcije, odnosno, takve interakcije dovode do nezadovoljstva, negativni osjećaji se povećavaju, a to dovodi do nezadovoljstva brakom općenito. Ono što autori Karney i Bradbury (1995) navode kao nedostatak teorije je to što teorija ne uzima širi kontekst u obzir te zanemaruje uvjete unutar kojih se interakcije odvijaju. Da bi se bračna interakcija u potpunosti razumjela, potrebno ju je ispitati unutar šireg konteksta života supružnika. Uz to, teorija objašnjava samo ograničen raspon bračnih ishoda te ne objašnjava varijacije u trajanju braka, odnosno kako s vremenom odgovarajuće interakcije postaju negativne i kada to dovodi do razvoda te zašto neki parovi ostaju u braku unatoč godinama sukoba (Karney i Bradbury, 1995).

3.3.3. *Teorija privrženosti (Attachment Theory)*

Teorija privrženosti temelji se na istraživanjima i radu Bowlbyja o odnosima između dojenčadi i njihovih primarnih skrbnika iz koje proizlazi da priroda tog prvog bliskog odnosa određuje djetetov unutarnji model rada koji kasnije služi za stvaranje budućih veza i odnosa tijekom cijelog života (Bowlby, 1969; Karney i Bradbury, 1995). Iako je u teoriji raznolikost

veza između dojenčadi i skrbnika beskonačna, autori Ainsworth i sur. (2015) naveli su tri glavna oblika rane privrženosti. Najčešći oblik je *sigurna privrženost*, oblik koji se najčešće opaža između majke i dojenčadi, a smatra se i idealnim jer opisuje roditelje koji su dostupni svojoj djeci i koji su osjetljivi na njihove potrebe te na njih reagiraju dosljedno, ali opisuje i djecu kojoj privrženost skrbniku predstavlja osnovu za istraživanje nekih novih podražaja (Ainsworth i sur., 2015). Drugi oblik je *anksiozna/ambivalentna privrženost* koja opisuje roditelje koji nedosljedno reagiraju na svoju dojenčad, a to rezultira time da dojenčad istodobno žudi, ali i zamjera svojem skrbniku. Drugim riječima, djeca razviju privrženost prema roditeljima koji im pružaju minimalnu, a ponekad i krivu njegu te prema roditeljima koji ih zlostavljaju (Ainsworth i sur., 2015). Posljednji oblik privrženosti koji navode autori Ainsworth i sur. (2015) je *tjeskobna/izbjegavajuća privrženost*, oblik koji opisuje roditelje koji ne reagiraju na svoju djecu i djecu koja, kao rezultat toga, izbjegavaju kontakte s roditeljima te nisu uznemirena ukoliko su od njih odvojena. Ovaj oblik privrženosti javlja se i kod djece koja su tjelesno ili emocionalno zlostavljana od strane roditelja, zatim kada roditelji nisu dovoljno ili uopće uključeni u djetetov odgoj, kada se roditelji ponašaju nedosljedno i slično (Karney i Bradbury, 1995).

Na tragu toga, prethodno spomenutu klasifikaciju autori Hazan i Shaver primijenili su izravno na odnose bračnih partnera, tvrdeći da bliski odnosi između odraslih održavaju trajne stilove privrženosti razvijene u djetinjstvu (Hazan i Shaver, 1987; Hazan i Shaver, 1994; Karney i Bradbury, 1995). Drugim riječima, ova perspektiva naglašava kako rana iskustva pojedinaca u bliskim odnosima uvelike oblikuju prirodu i razvoj kasnijih odnosa, odnosno da osobe koje su u djetinjstvu razvile siguran oblik privrženosti kasnije vrlo lako mogu ostvariti bliske odnose s drugim ljudima. Isto tako, ostvarivanje kvalitetnih i dugih veza karakteristično je za osobe koje su u djetinjstvu razvile siguran oblik privrženosti, ali isto tako, ukoliko je veza dovoljno kvalitetna prethodno razvijena anksiozna privrženost može se promijeniti (Karney i Bradbury, 1995). Kao što su to naveli autori Hazan i Shaver (1994) zadovoljstvo veze u velikoj mjeri ovisi o zadovoljavanju osnovnih potreba za brigom, utjehom i seksualnim zadovoljstvom, a uspjeh te veze ovisit će o tome vjeruju li supružnici da njihov partner može ispuniti te potrebe.

Za razliku od teorije društvene razmjene i bihevioralne teorije, prednost teorije privrženosti leži u tome da je kvaliteta i uspjeh braka uvelike povezan s prošlošću svakog od partnera te njihovim vezama i obiteljima iz kojih dolaze (Karney i Bradbury, 1995). S druge strane, nedostatak teorije je taj što teorija skreće pozornost na važnost individualne prošlosti

partnera u određivanju svih potreba njihova odnosa, ali pritom ne opisuje kako te individualne prošlosti utječu na razvoj braka nakon što se dvoje ljudi, s različitim potrebama veze, spoje (Karney i Bradbury, 1995). Drugim riječima, teorija ne objašnjava kako individualne razlike u prošlosti supružnika utječu na razvoj braka od početka do kraja, niti objašnjava kada tijekom braka nezadovoljene potrebe privrženosti dovode do razvoda (Karney i Bradbury, 1995).

3.3.4. Teorije krize (*Crisis Theory*)

Teorija krize proizlazi iz Hillovih pokušaja objašnjavanja, putem ABCX modela, kako obitelji reagiraju na stresne događaje, odnosno zašto se pojedine obitelji suočavaju s raznim izazovima i nepovoljnim situacijama, a druge odustaju ili propadaju (Karney i Bradbury, 1995). Prema njegovom ABCX modelu stresni događaji (A) zahtijevaju određenu prilagodbu obitelji, a obitelji imaju različite resurse (B) putem kojih se suočavaju sa stresom te mogu doći do različitih definicija (C) stresnih događaja koje mijenjaju učinak samih događaja. Pri tome, priroda krize (X) određena je stupnjem u kojem su raspoloživi resursi, koji služe za suočavanje sa stresom, dovoljni da ispune zahtjeve kako bi se prevladao neki stresni događaj (Karney i Bradbury, 1995; Rosino, 2016).

Iako je ova teorija doživjela razne izmjene, najznačajnija je ona koju su uveli McCubbin i Patterson tako da su u model uključili i vremensku perspektivu. Osnovni model proširili su na dva načina: priznanjem da se reakcije na neki događaj mogu razviti tijekom vremena te priznanjem da odgovori na događaj mogu imati implikacije na odgovore na buduće događaje (Karney i Bradbury, 1995). Njihov dvostruki ABCX model smatra da svaki element Hillovog originalnog modela ima svoje početno značenje, ali i značenje koje se pojavljuje i razvija tijekom vremena (Lavee i sur., 1985; Karney i Bradbury, 1995). Tako na primjer početna nastojanja nošenja s određenim događajem (A) mogu uzrokovati dodatne okidače stresa, proces su McCubbin i Patterson nazvali *pileup*, a početna se razina resursa (B) može poboljšati kao odgovor na taj događaj. Nadalje, uz početnu percepciju događaja (C) na moguće ishode može utjecati i percepcija kasnijeg suočavanja, a odgovor na krizu (X) može rezultirati prilagodbom i neprilagodbom (Lavee i sur., 1985; Karney i Bradbury, 1995).

Iako je teorija prvotno osmišljena radi objašnjavanja funkcioniranja obitelji, mnogi istraživači primijenili su je za objašnjavanje i predviđanje ishoda braka. Ukoliko par prođe više stresnih događaja, a nema viši nivo resursa prilikom suočavanja sa stresom, kao ni percepciju uspješnosti, kao rezultat proizaći će negativni bračni ishod. Za razliku od prijašnjih teorija, teorije krize veliku važnost daje vanjskim događajima koji utječu na promjene u braku, no ne

objašnjava kako do takvih promjena dolazi. Prema ovoj teoriji, brakovi se mijenjaju kao odgovor na prilagodbu stresnim događajima, no teorija ne daje specifične odgovore na njihovo suočavanje koji dovode do prilagodbe ili neprilagodbe te, iako priznaje da se resursi i percepcije događaja mogu promijeniti, teorija ne ukazuje na to kako bi se takve promjene mogle dogoditi niti koje varijable mogu utjecati na njih (Karney i Bradbury, 1995).

3.3.5. Model braka: ranjivost-stres-prilagodba (A Vulnerability-Stress-Adaptation Model of Marriage)

Posljednji model kojeg ćemo opisati model je kojeg su, nakon brojnih kritika teorija bračne kvalitete, na temelju prethodno opisanih teorija predložili Karney i Bradbury, a koji objašnjava odrednice bračne i obiteljske kvalitete. Budući da je bihevioralna teorija jedina koja specificira mehanizam bračne promjene, u ovoj teoriji ista ima i središnju ulogu (Karney i Bradbury, 1995). S obzirom na to, prema ovoj teoriji bračna kvaliteta pod utjecajem je prošlih iskustva bračnih parova, prikupljenih u prijašnjim bračnim interakcijama, a procjena kvalitete njihova braka uvelike će ovisiti o partnerovom ponašanju u kriznim situacijama (Karney i Bradbury, 1995). Nadalje, elementi preuzeti iz teorije krize odnose se na pretpostavke kako na interakciju utječu ne samo određene poteškoće na koje partneri nailaze i s kojima se suočavaju, već i stresni događaji (Karney i Bradbury, 1995). Pritom, način na koji se partneri prilagode na stres uvelike utječe i određuje daljnje pojačavanje ili smanjivanje istog, odnosno ukoliko se partneri loše prilagode na stres, on će se dalje samo pojačavati, no ukoliko se dobro prilagode, on će se smanjiti (Karney i Bradbury, 1995).

Elementi teorije privrženosti koji su preuzeti odnose se na hipotezu kako socioekonomski status, prijašnja iskustva i ostali faktori, koje svatko od supružnika unosi u brak, svakako i utječu na sam brak, a unutar literature navedeni faktori opisuju se kao (*trajna*) *ranjivost* (Karney i Bradbury, 1995). Ovaj model navodi kako navedene trajne ranjivosti imaju utjecaj na sposobnosti supružnika da se prilagode raznim teškoćama u braku, ali i na adaptaciju na stresne događaje. Razna istraživanja otkrila su kako djeca, koja dolaze iz problematičnih ili rastavljenih obitelji, kao odrasli ljudi imaju slabije razvijene društvene vještine, ali isto tako da je razina obrazovanja supružnika te njihova osobnost izravno povezana s kvalitetom njihova bračnog odnosa (McGonagle i sur., 1992; Karney i Bradbury, 1995). Drugim riječima, trajne ranjivosti, koje supružnici unose u brak, mogu imati utjecaj na bračne ishode, a ovisе o sposobnosti supružnika da se prilagode raznim izazovima s kojima se mogu susresti.

Ukoliko bračni par ima izraženu ranjivost, ukoliko se susreće s velikim brojem stresnih događaja te ukoliko ima neadekvatan mehanizam prilagodbe, vrlo je vjerojatno da će par biti nezadovoljan brakom te da će njihov brak u konačnici biti vrlo nestabilan s razvodom kao ishodom situacije. Isto vrijedi i za obrnutu situaciju, odnosno ukoliko se par susreće s malim brojem stresnih događaja i ukoliko ima dobar mehanizam prilagodbe unutar braka, takav će bračni par biti zadovoljan brakom te će njihov brak biti čvrst i stabilan (Karney i Bradbury, 1995). Sama prilagodba na stresne događaje uvelike ovisi o trajnim ranjivostima, odnosno jesu li one izražene ili ne. Na tragu toga, ukoliko trajne ranjivosti jesu izražene, bračni će se par slabije moći prilagoditi na stresne događaje, što će uvelike negativno utjecati na sam brak, no ukoliko razina stresa ne zahtjeva velike prilagodbe te ukoliko je ona niska, postoji mogućnost da brak ostane stabilan (Karney i Bradbury, 1995). Naposljetku, ono što se navodi kao nedostatak ovog modela je da se kao jedini faktor, koji može utjecati na stabilnost braka, uzima kvaliteta braka, dok se drugi vanjski faktori koji mogu utjecati na razvod braka ili razlike u doživljavanju stresa između supružnika, ne uzimaju u obzir (Karney i Bradbury, 1995).

3.4. Obiteljski zakon

Sljedeće stranice ovog diplomskog rada posvećene su prikazu dijela Obiteljskog zakona koji se odnosi na brak, sklapanje braka, prava i dužnosti bračnih drugova te prestanak braka.

Na tragu toga, Obiteljski zakon, Zakon je Republike Hrvatske kojim se uređuju brak, izvanbračna zajednica žene i muškarca, odnosi roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, posvojenje, skrbništvo, uzdržavanje, obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija te postupci u vezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom (Obiteljski zakon, 2020). Najnoviji Zakon na snazi je od 25. travnja 2020. godine, a temeljna načela na koja se odnosi su (1) Načelo ravnopravnosti žene i muškaraca; (2) Načelo solidarnosti, uzajamnoga poštovanja i pomaganja svih članova obitelji; (3) Načelo prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta; (4) Načelo prvenstvenoga prava roditelja da skrbe o djetetu te dužnosti tijela da im pruža pomoć; (5) Načelo razmjerne i najblaže intervencije u obiteljski život; (6) Načelo skrbničke zaštite; (7) Načelo sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa te (8) Načelo žurnosti u rješavanju obiteljsko-pravnih stvari u vezi s djetetom (Obiteljski zakon, 2020: 2-3). Sam Zakon sastoji se od deset dijelova od čega su prvi dio (1) Uvodne odredbe, zatim (2) Brak, (3) Pravni odnosi roditelja i djece i mjere za zaštitu prava i dobrobiti djece; (4) Posvojenje; (5) Skrbništvo; (6) Uzdržavanje; (7) Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija; (8) Postupak pred sudom; (9) Centar za posebno skrbništvo te (10) Prijelazne i završne odredbe (Obiteljski

zakon, 2020). U svemu tome, ovaj diplomski rad najveću pažnju posvetit će upravo dijelovima koji se odnose na obitelj, točnije na brak (Obiteljski zakon, 2020).

3.4.1. Pretpostavke za sklapanje braka i njegova valjanost

Nakon prvog dijela Zakona, u kojem se govori o uvodnim odredbama, slijedi drugi dio koji se odnosi na brak te koji se, kako je prethodno navedeno, prema Zakonu definira kao „zakonom uređena životna zajednica žene i muškarca“ (Obiteljski zakon, 2020: 3). Brak se, prema Zakonu (2020), sklapa suglasnom izjavom žene i muškarca u građanskom obliku pred matičarom ili u vjerskom obliku s građanskopravnim učincima pred službenikom vjerske zajednice koja s Republikom Hrvatskom o tome ima uređene pravne odnose. Nadalje, unutar Zakona navedene su i dvije vrste pretpostavki za sklapanje braka, pri čemu se prva vrsta odnosi na (1) Pretpostavke za postojanje braka koje se odnose na različitost spolova, izjavu te postupak sklapanja braka pri čemu se navodi da je za samo postojanje braka potrebno (1) da su nevjesta i ženik osobe različita spola; (2) da su nevjesta i ženik izjavili svoj pristanak za sklapanje braka te (3) da je brak u građanskom obliku sklopljen pred matičarom ili da je brak u vjerskom obliku sklopljen prema određenim odredbama; dok su druga vrsta (2) Pretpostavke za valjanost braka i to punoljetnost, poslovna sposobnost i sposobnost za rasuđivanje, nepostojanje srodstva, nepostojanje braka, odnosno životnog partnerstva te mogućnost poništaja braka koji nije valjan. Drugim riječima, brak se ne može sklopiti ukoliko osoba nije navršila osamnaest godina, ukoliko je osoba nesposobna za rasuđivanje, ukoliko su osobe krvni srodnici u ravnoj lozi, a u pobočnoj lozi brat i sestra, polubrat i polusestra, dijete s bratom, polubratom, sestrom ili polusestrom svojeg roditelja, djeca sestara i braće kao i polusestara i polubraće te ukoliko je osoba koja je u braku ili u životnom partnerstvu osoba istog spola koje je registrirano sukladno posebnom propisu (Obiteljski zakon, 2020).

3.4.2. Prava i dužnosti bračnih partnera

Osobna prava i dužnosti bračnih partnera odnose se na izbor prezimena, ravnopravnost, solidarnost i sporazumijevanje, obiteljski dom i zaštitu prava na stanovanje te izbor rada i zanimanja (Obiteljski zakon, 2020). Što se tiče izbora prezimena, prilikom sklapanja braka bračni par ima pravo na to da svatko zadrži svoje prezime, da se kao zajedničko prezime uzme prezime jednog od njih, zatim da kao zajedničko prezime uzmu oba prezimena ili da uz svoje prezime jedan od njih ili oboje uzmu prezime bračnog partnera (Obiteljski zakon, 2020). Nadalje, kao što je već prethodno spomenuto, bračni su drugovi u braku ravnopravni, moraju

si međusobno biti vjerni, uzajamno si pomagati i uzdržavati se, kao i poštivati jedno drugo te održavati skladne bračne, ali i obiteljske odnose. Uz to, o rađanju i podizanju djece odlučuju sporazumno, kao i o obavljanju poslova u obiteljskoj zajednici, određivanju mjesta stanovanja, bilo da se radi o obiteljskoj kući ili stanu, te svaki od njih o izvoru vlastitog rada i zanimanja odlučuje samostalno (Obiteljski zakon, 2020). Nadalje, uz osobne odnose, Obiteljskim zakonom su u braku, osim ako ih prije toga bračni drugovi nisu uredili bračnim ugovorom, uređeni i imovinski odnosi pod koje spadaju vlastita imovina te bračna stečevina (Obiteljski zakon, 2020). Vlastita imovina odnosi se na svu imovinu koju osoba posjeduje u trenutku sklapanja braka, ali i na onu imovinu koju bračni drug stekne prilikom trajanja braka, dok se s druge strane bračna stečevina odnosi na ona sredstva koja se steknu vlastitim radom za vrijeme trajanja braka (Obiteljski zakon, 2020). Još jedan od načina uređivanja imovinskih odnosa je bračni ugovor kojim se uređuje ili trenutna ili buduća imovina, a ugovor se sklapa u pisanom obliku potpisan od oba bračna druga te ovjeren kod javnog bilježnika (URL 4).

3.4.3. *Prestanak i razvod braka*

Prestanak braka se, u Obiteljskom zakonu (2020), odnosi na poništaj i razvod braka. Što se tiče samog prestanka i vrijeme prestanka braka, bez obzira u kojem obliku je brak sklopljen, prema Zakonu, brak prestaje kada jedan od supružnika umre, kada se nestali supružnik proglasi umrlim ili kada dođe do poništenja ili razvoda braka (Obiteljski zakon, 2020). Kao što je prethodno spomenuto, proces razvoda započinje kada jedan od partnera pokrene tužbu ili kada oba partnera daju prijedlog za razvod braka, a konačnu odluku donosi sud prema pojedinim odredbama Obiteljskog zakona, a pritom se odlučuje i o skrbništvu djece te njihovom uzdržavanju i komunikaciji s roditeljima (Šoštarić i sur., 2015). Nadalje, osim bračnih drugova tužbu za razvod braka može podnijeti i Centar za socijalnu skrb, zatim osoba koja ima pravni interes te roditelji maloljetnika, ukoliko se brak sklopio protivno određenim odredbama Zakona. Osoba koja nema pravo na razvod braka za vrijeme trudnoće žene je muž i to sve do kad njihovo dijete na navrši godinu dana (Obiteljski zakon, 2020). Naposljetku, što se tiče pravnih posljedica, prema Zakonu (2020), bračni se drugovi mogu dogovoriti o mjestu stanovanja njihova djeteta, roditeljskoj skrbi, odnosu s djetetom, zatim o djetetovom, ali i međusobnom, uzdržavanju te o uređenju njihovih imovinskih odnosa.

Na tragu toga, autorice Mijić Vulinović i Kmetović Prkačin (2017) navode kako postoje tri faze koje se odvijaju neposredno prije razvoda braka te koje podrazumijevaju razne rasprave, razmišljanja i postupke. Prva faza je *faza negacije* unutar koje bračni par očituje

velike probleme koji rezultiraju nezadovoljstvom njihova odnosa, no bez obzira na to, bračni par ne razgovara o svojim problemima te se također činjenica da se nalaze u krizi potpuno negira. Bračni par optužuje jedan drugoga za nastale probleme te, umjesto da porade na svojem odnosu, i jedna i druga strana čeka da se osoba promijeni kako bi se odnos spasio i krenuo na bolje, a u tome leži srž njihova problema (Mijić Vulinović i Kmetović Prkačin, 2017). Svaki brak može biti uspješan jedino i isključivo ako se u njega ulaže, ako se partneri međusobno uvažavaju i poštuju te, ako se međusobno razumiju i prihvaćaju potrebe drugog partnera, neovisno radi li se o njihovoj osobnoj slobodi ili pak zabavi. Druga faza, *faza spašavanja*, odnosi se na razdoblje kada se osvijesti činjenica da se odnos nalazi u krizi te da će, ako ne dođe do promjena i poboljšanja odnosa, brak sve više i više propadati i da će jedina opcija na kraju biti razvod (Mijić Vulinović i Kmetović Prkačin, 2017). Na tragu toga, u ovoj fazi, kako i samo ime govori, nastupa spašavanje braka, no brak se može spasiti jedino ako su oba partnera osvijestila da se brak nalazi u krizi te ako su oba spremna ulagati u njega kako bi se brak sačuvalo. Problem koji se javlja kod ove faze je taj što partneri najčešće nisu sigurni na koji način bi samostalno spasili svoj brak te se iz tog razloga preporuča odlazak bračnog para u bračno savjetovište (Mijić Vulinović i Kmetović Prkačin, 2017). Ono što je bitno kod ove faze je osvještavanje i jednog i drugog partnera da se brak nalazi u krizi te da ponašanje jednog od njih utječe na ponašanje drugog, no njihovo ponašanje ne bi smjelo upravljat drugom osobom. Bračni par treba pojedine stvari raditi zajedno, u dogovoru jedno s drugim, no isto tako, svatko od njih ima pravo biti do određene granice slobodan i raditi na sebi i svojim potrebama, ako one ne ugrožavaju drugog partnera (Mijić Vulinović i Kmetović Prkačin, 2017). Naposljetku, treća, *pripremna faza* odnosi se na razdoblje kada se shvati da se brak, unatoč svim promjenama i pokušajima, ne može spasiti te kada nastupa razvod braka. Unutar ove faze iznimno je važno da i jedna i druga strana pomno razmisle o cjelokupnoj situaciji te da prije samog procesa razvoda, pogotovo ako par ima zajedničku djecu, dogovore i pregovore sve važne i potrebne aspekte i činjenice koje mogu utjecati bilo na njih same ili na njihovu djecu (Mijić Vulinović i Kmetović Prkačin, 2017).

4. Metodologija rada

4.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada je shvaćanje pojma braka i njegovo definiranje kod mladih. U današnje vrijeme, brak se doživljava na razne načine te se time mijenja i njegova definicija. Od tradicionalnog braka, koji se odnosi na isključivo odnos žene i muškarca te njihove uloge roditelja, preko izvanbračnih zajednica, jednoroditeljskih obitelji i slobodnih veza pa sve do istospolnih parova, oblici su partnerskih veza koji dovode i do modernijih struktura obitelji (Brajša-Žganec i sur., 2014; Alinčić, 1994). Na brak se više ne gleda kao na obrazac obiteljskog života, kao što se prije gledalo, što potvrđuju i podaci o sniženim stopama sklopljenih brakova. Sve to rezultat je i porasta broja djece rođenih izvan braka, ali i porasta broja netradicionalnih partnerskih veza.

4.2. Cilj istraživanja

Glavni cilj istraživanja jest utvrditi kakvi su stavovi i pogledi na brak kod mladih te kako mladi danas definiraju brak. Na tragu toga, provedbom ovog istraživanja ispitat će se, uz shvaćanje i definiciju braka općenito, određeni aspekti života partnera koji mogu, ali i ne moraju, utjecati na njihovu odluku o ulasku u brak. Uz idealne godine za ulazak u brak, ispitat će se stavovi i mišljenja vezana uz izvanbračne zajednice, istospolne parove, odgajanje djece izvan braka te posvajanje djece kod heteroseksualnih i homoseksualnih parova. Uz navedeno, cilj ovog istraživanja je i utvrditi kakav je pogled mladih na to kako se u Hrvatskoj Zakonom definira brak te potiče li ta definicija određenu vrstu diskriminacije.

4.3. Zadaci istraživanja

S obzirom na prethodno navedeni predmet i cilj istraživanja, postavljena su tri istraživačka zadatka putem kojih će se na skupini ispitanika pobliže istražiti tema ovog diplomskog rada te putem kojih će se odgovoriti na prethodno postavljene ciljeve istraživanja.

1. Utvrditi sociodemografske karakteristike ispitanika.
2. Ispitati i utvrditi razlike u stavovima ispitanika o definiciji i shvaćanju braka
3. Ispitati i utvrditi razlike u stavovima ispitanika o istospolnim brakovima
4. Utvrditi mišljenje ispitanika vezano za definiciju braka navedenu unutar Obiteljskog zakona

4.4. Metoda i instrument istraživanja

Metoda istraživanja ovog diplomskog rada je metoda anketnog istraživanja pri čemu je, radi brzog prikupljanja odgovora i jednostavne primjene, kao instrument istraživanja, konstruirana originalna anketa. Anketni upitnik sastoji se od pitanja zatvorenog tipa, pri čemu su ispitanici, kao svoje odgovore mogli izabrati jedan od ranije ponuđenih odgovora, te pitanja u formi skala procjene.

Nadalje, anketni upitnik podijeljen je u četiri tematske cjeline, a sveukupno se sastoji od 30 pitanja putem kojih se nastojalo prikupiti odgovore na prethodno postavljene zadatke ovog istraživanja. Prva tematska jedinica sastoji se od sociodemografskih pitanja kako bi se mogla napraviti usporedba stavova i mišljenja s obzirom na te varijable. Putem postavljenih pitanja nastojao se dobiti uvid u osnovne demografske podatke ispitanika kao što su spol, dob, grad iz kojeg dolaze, završeni stupanj obrazovanja, vjeroispovijest te jesu li u partnerskom odnosu, koliko traje odnos (ukoliko je odgovor bio potvrđan) te planiraju li u skoroj budućnosti sklopiti brak s partnerom/partnericom.

Druga tematska jedinica ovog anketnog upitnika sastoji se od 5 pitanja putem kojih se nastojalo ispitati što je za ispitanike brak, smatraju li da je brak zastarjela institucija, koje su najbolje godine za ulazak žene u brak, a koje za ulazak muškarca te smatraju li da je sklapanje braka nužno kako bi se dokazalo da se dvoje ljudi vole. Nadalje trećom tematskom jedinicom nastojala se ispitati samoprocjena ispitanika o tvrdnjama vezanima uz brak i izvanbračnu zajednicu. Cjelina se sastojala od 12 pitanja, a pitanja su bila u formi skala procjene pri čemu su ponuđeni odgovori bili u formi: 1 - U potpunosti se ne slažem. / 2 – Ne slažem se. / 3 - Niti se slažem niti se ne slažem. / 4 - Slažem se. / 5 - U potpunosti se slažem. Naposljetku, posljednjom tematskom jedinicom, također se nastojala ispitati samoprocjena ispitanika, no ovog puta o tvrdnjama vezanima uz definiciju braka prema Obiteljskom zakonu te istospolnim brakovima i mogućnostima posvajanja djece. Postavljeno je 5 pitanja u formi skale procjene, također s ponuđenim odgovorima u formi: 1 - U potpunosti se ne slažem. / 2 – Ne slažem se. / 3 - Niti se slažem niti se ne slažem. / 4 - Slažem se. / 5 - U potpunosti se slažem.

4.5. Ispitanici

Budući da su vrlo rijetki slučajevi u kojima se istraživanjima obuhvate čitave populacije, unutar ovog istraživanja uzorak koji se ispitivao je nereprezentativan, točnije neprobabilistički prigodni, a populaciju ispitanika čine mlade osobe između 18 i 30 godina.

Navedenom uzorku pristupilo se putem društvene mreže *Facebook* te se samostalno odlučivalo o sudjelovanju u istraživanju, a sveukupno sudjelovalo je 211 mladih osoba.

Tablica 1. Distribucija ispitanika s obzirom na spol

Distribucija ispitanika s obzirom na spol		
Spol	<i>f</i>	%
Ženski	186	88,2
Muški	25	11,8
Ukupno	211	100

Tablica 2. Distribucija ispitanika s obzirom na dob

Distribucija ispitanika s obzirom na dob		
	<i>f</i>	%
18-22	57	27
22-26	133	63
26-30	21	10
Ukupno	211	100

Od ukupnog broja sudionika, u ovom anketnom upitniku sudjelovalo je znatno više ženskih osoba, njih 88,2%, dok je muških ispitanika sudjelovalo 11,8% (*Tablica 1*), a kada su u pitanju dobne skupine, u ovome su istraživanju sudjelovale mlade osobe u dobi od 18 do 30 godine. Na tragu toga, 27% osoba iz uzorka je u dobi od 18 do 22 godine, zatim njih 63% u dobi između 22 i 26 godine te, naposljetku, njih 10% u dobi od 26-30 godina. Distribucija ispitanika s obzirom na njihovu dob prikazana je u *Tablici 2*.

Tablica 3. Distribucija ispitanika s obzirom na grad iz kojeg dolaze

Distribucija ispitanika s obzirom na grad iz kojeg dolaze		
	<i>f</i>	%
Centralna Hrvatska	84	39,81
Slavonija	23	10,9
Istra	6	2,84
Dalmacija	91	43,13
Drugo	7	3,32
Ukupno	211	100

Još jedan od aspekata sociodemografskih obilježja ispitanika odnosi se na grad iz kojeg dolaze, a rezultati su prikazani u *Tablici 3*. Ovo pitanje, jedino je pitanje unutar anketnog upitnika putem kojeg se zahtijevalo da ispitanici samostalno upisuju sve odgovore, no radi lakšeg prikaza rezultata, odgovori su rekodirani. Na tragu toga, formirano je pet kategorija: Centralna Hrvatska, Slavonija, Istra, Dalmacija i drugo. Pod kategorijom *drugo* grupirani su odgovori koji se odnose na gradove van Hrvatske, kao što su gradovi u Austriji, Bosni i Hercegovini i slično.

Tablica 4. Distribucija ispitanika s obzirom na završen stupanj obrazovanja

Distribucija ispitanika s obzirom na završen stupanj obrazovanja		
	<i>f</i>	%
Osnovna škola	1	0,5
Srednja škola	66	31,3
Sveučilišni preddiplomski studiji; stručni preddiplomski studiji	96	45,5
Sveučilišni diplomski studiji; specijalistički diplomski stručni studiji; poslijediplomski specijalistički studiji	48	22,7
Poslijediplomski znanstveni magistarski studiji; poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij	0	0
Ukupno	211	100

Nadalje, u sociodemografska obilježja ispitanika ubrajao se i njihov završen stupanj obrazovanja prikazan u *Tablici 4*. Iz prikupljenih odgovora vidljivo je kako najveći broj ispitanika ima završen sveučilišni preddiplomski studij ili stručni preddiplomski studij, njih 45,5%, dok nitko od ispitanika nema završen poslijediplomski znanstveni magistarski studij ili poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij. Drugi završeni stupanj, po brojnosti, je srednja škola, koju imaju završenu 31,3% ispitanika, zatim 22,7% ispitanika ima završeni sveučilišni diplomski studij, specijalistički diplomski stručni studij ili poslijediplomski specijalistički studij, a samo 0,5% ispitanika ima osnovnu školu kao završeni stupanj obrazovanja.

Tablica 5. Distribucija ispitanika s obzirom na vjeroispovijest

Distribucija ispitanika s obzirom na vjeroispovijest		
	<i>f</i>	%
Kršćanstvo	134	63,5
Islam	0	0
Budizam	0	0
Judaizam	0	0
Hinduizam	0	0
Ateist	21	10
Agnostik	19	9
Eklektik	3	1,4
Ne definiram se kao pripadnik/pripadnica niti jedne religije	34	16,1
Ukupno	211	100

U sociodemografska obilježja ispitanika ubrojili smo i vjeroispovijest iz razloga što se pojedini pogledi na brak, prema određenoj vjeri i njenim uvjerenjima, uvelike mogu razlikovati. Na tragu toga, najveći broj ispitanika, njih 63,5%, opredijelilo se na kršćanstvo kao pripadnu vjeroispovijest, a 16,1% ispitanika se ne definira kao pripadnik/pripadnica niti jedne religije. Podaci dobiveni ovim anketnim upitnikom poklapaju se i s rezultatima dobivenim Popisom stanovništva iz 2021. godine koji pokazuju kako se najveći broj stanovnika, njih 87,38%, deklarira kao kršćani, a drugi najveći postotak, 4,71%, odnosi se na stanovništvo koje je izjavilo kako se deklariraju kao ateisti ili jednostavno nisu vjernici (DZS, 2022). Nadalje, u ovom istraživanju, kao ateist definira se 10% ispitanika, kao agnostik njih 9% te kao eklektik njih 1,4%. Naposljetku, prema rezultatima anketnog upitnika, niti jedan ispitanik ne deklarira se kao pripadnik islama, budizma, judaizma ili hinduizma.

Tablica 6. Distribucija ispitanika s obzirom na partnerski odnos

Distribucija ispitanika s obzirom na partnerski odnos		
	<i>f</i>	%
Da	136	64,5
Ne	75	35,5
Ukupno	211	100

Još jedna kategorija koja se ispitala kod osnovnih podataka ispitanika je i pitanje njihova partnerska odnosa, točnije nalaze li se trenutno u partnerskom odnosu ili ne. Od sveukupnog broja ispitanika, njih 64,5%, izjavilo je kako se trenutno nalaze u partnerskom odnosu, dok se njih 35,5% ne nalazi.

Tablica 7. Distribucija ispitanika s obzirom na trajanje partnerskog odnosa

Distribucija ispitanika s obzirom na trajanje partnerskog odnosa		
	<i>f</i>	%
Manje od 6 mjeseci	12	8,8
6 mjeseci do godine dana	7	5,1
Godina dana do dvije godine	23	16,8
Dvije godine do tri godine	25	18,2
Tri godine i više	70	51,1
Ukupno	137	100

Na tragu prethodnog pitanja, ispitanicima, koji su odgovorili kako trenutno nalaze u partnerskom odnosu, postavljeno je i pitanje koliko dugo traje taj odnos, a rezultati su prikazani u Tablici 7. Od sveukupnog broja ispitanika, njih 211, na ovo pitanje odgovorilo je njih 137. Najveći broj ispitanika, njih 51,5%, nalazi se u partnerskom odnosu koji traje tri godine ili više, zatim njih 18,2% u partnerskom odnosu koji traje dvije do tri godine, 16,8% ispitanika u partnerskom je odnosu godinu dana do dvije godine, 8,8% ispitanika nalazi se u partnerskom odnosu manje od 6 mjeseci te 5,1% ispitanika u partnerskom je odnosu koji traje 6 mjeseci do godine dana.

Tablica 8. Distribucija ispitanika s obzirom na planiranje sklapanja braka s partnerom/partnericom u skoroj budućnosti

Distribucija ispitanika s obzirom na planiranje sklapanja braka s partnerom/partnericom u skoroj budućnosti		
	<i>f</i>	%
Da	85	40,3
Ne	81	38,4
Nisam razmišljao/razmišljala o tome	45	21,3
Ukupno	211	100

Posljednji aspekt sociodemografskih obilježja ispitanika odnosio se na pitanje planiraju li, u skoroj budućnosti, sklopiti brak s partnerom/partnericom. Najveći broj ispitanika, njih 40,3%, odgovorilo je kako planiraju sklopiti brak, dok je njih 38,4% izjavilo da ne planiraju. Još jedan odgovor, koji se nudio kod ovog pitanja, a koji je odabrao 21,3% ispitanika, bio je „Nisam razmišljao/razmišljala o tome“, odgovor koji je uključen u ovo pitanje upravo zbog dobne granice ispitanika i pretpostavke da osobe od 18 godina još nisu razmišljale o braku i budućnosti u tom smislu.

4.6. Vrijeme i mjesto istraživanja

Anketni upitnik, korišten unutar ovog diplomskog rada, konstruiran je putem aplikacije *Google forms* te je prosljeđen ispitanicima preko društvenih mreža, točnije *Facebook* grupa i *e-maila*. Vrijeme potrebno za ispunjavanje ankete bilo je oko 10 minuta, no vremensko ograničenje nije bilo postavljeno. Ispunjavanje je bilo u potpunosti povjerljivo i anonimno, online forma anketnog upitnika omogućila je njegovo ispunjavanje u bilo kojem trenutku dana i to u privatnosti domova ispitanika, a prikupljanje podataka trajalo je u periodu od 18. siječnja do 26. veljače 2023. godine.

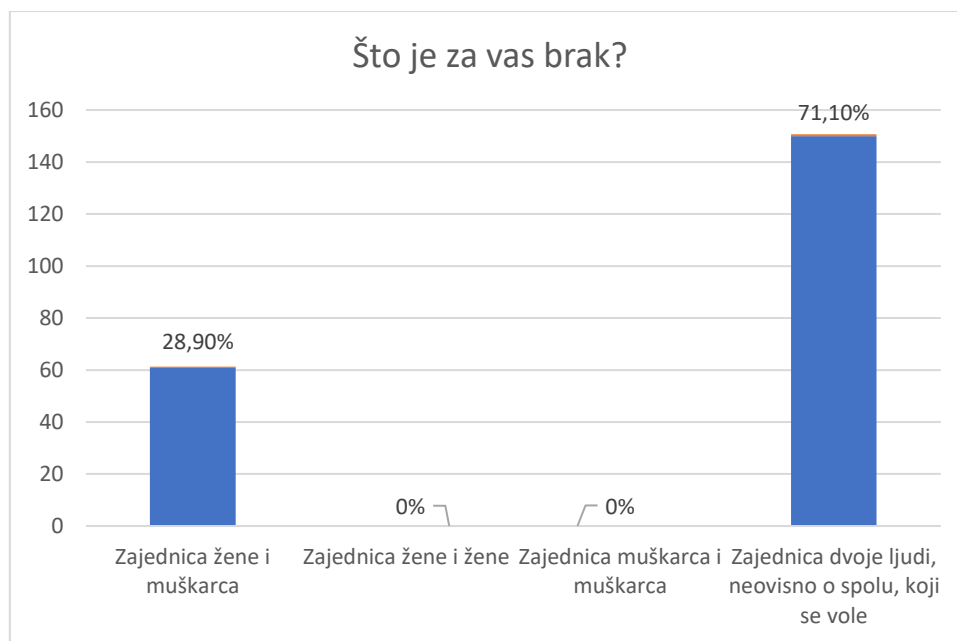
4.7. Obrada podataka istraživanja

Nakon prikupljenih podataka uslijedila je obrada dobivenih odgovora ispitanika korištenjem programa *Microsoft Excel*. Unutar programa, deskriptivnom su se statistikom saželi i opisali prikupljeni podaci, a kako bi se dobio uvid u učestalost odgovora unutar anketnog upitnika, koristili smo se opcijom frekvencijskih tablica. Uz navedeno, kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri nezavisne varijable utječu na zavisne, koristio se izračun za korelaciju između tih dviju vrsta varijabli, a unutar ovog istraživanja, ispitivao se utjecaj spola, dobi, završenog stupnja obrazovanja i vjeroispovijesti na poimanje i definiranje braka kod mladih.

5. Analiza i interpretacija rezultata istraživanja

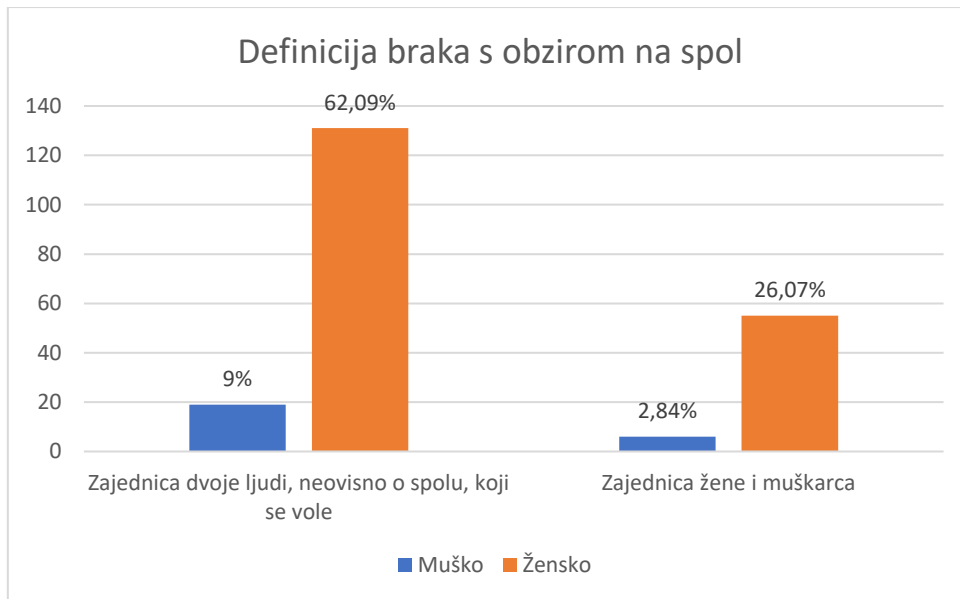
5.1. Pogledi mladih na brak

Nakon postavljenih sociodemografskih pitanja, uslijedila su općenita pitanja vezana za vlastitu definiciju braka ispitanika, zatim smatraju li ispitanici da je brak zastarjela institucija, koje su najbolje godine za ulazak žene i muškarca u brak te smatraju li da je sklapanje braka nužno kako bi se dokazalo da se dvoje ljudi vole.

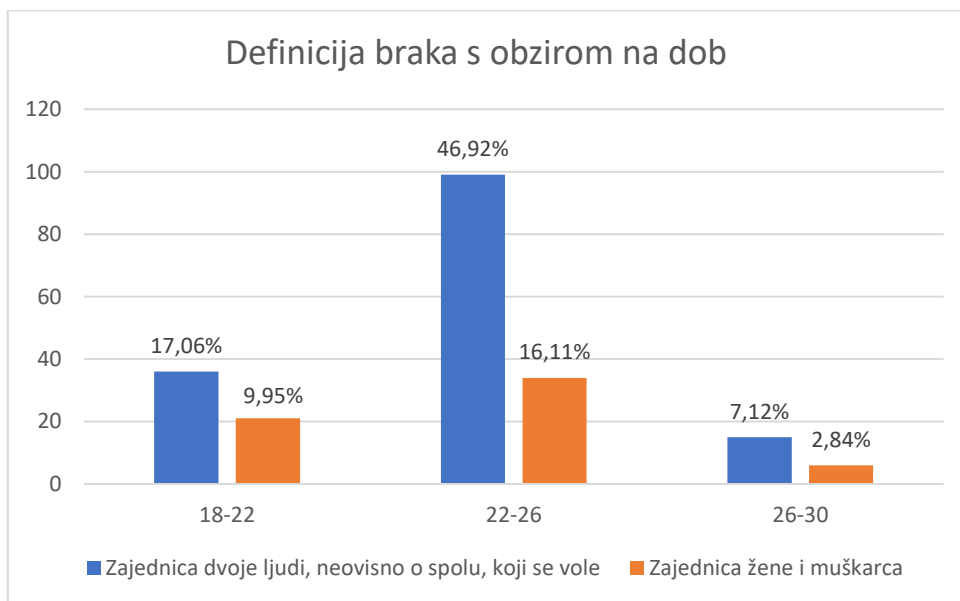

Grafički prikaz 1. Shvaćanje definicije braka

Što se tiče vlastite definicije braka, za razliku od definicija navedenih unutar korištene literature prilikom pisanja ovog diplomskog rada, najveći broj ispitanika, njih 71,1%, smatra kako je brak ipak zajednica dvoje ljudi, neovisno o spolu, koji se vole (*Grafički prikaz 1*). Ovaj podatak možemo povezati uz razvoj i modernizaciju današnjeg svijeta, ali i pogleda na brak, koji se sve više i više doživljava na razne načine čime se i njegova definicija svakako mijenja u odnosu na njegovo prošlo, tradicionalno, poimanje. Kao što je prethodno, u teorijskom dijelu, navedeno, tradicionalni brak, pod kojim se podrazumijevao isključivo odnos žene i muškarca, danas dobiva potpuno drugu dimenziju pojavom novih i svakako modernijih oblika brakova, ali samim time i modernijih struktura obitelji. Na tragu toga, analizom rezultata dobili smo uvid, a samim time i potvrdili činjenicu da uz i dalje prisutni tradicionalni brak, budući da 28,9% ispitanika smatra da je brak i dalje isključivo zajednica žene i muškarca, sve više postaje prihvatljivo kako i istospolni parovi u sve većem broju država sve više stječu pravo na sklapanje braka, ali i pravo na posvajanje djece, odnosno roditeljstvo.

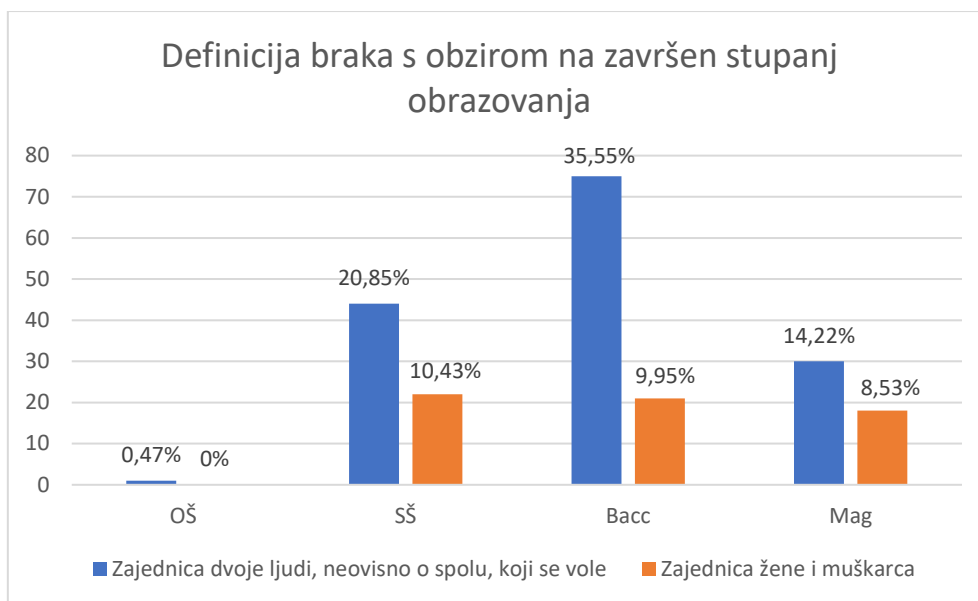

Grafički prikaz 2. Definicija braka s obzirom na spol

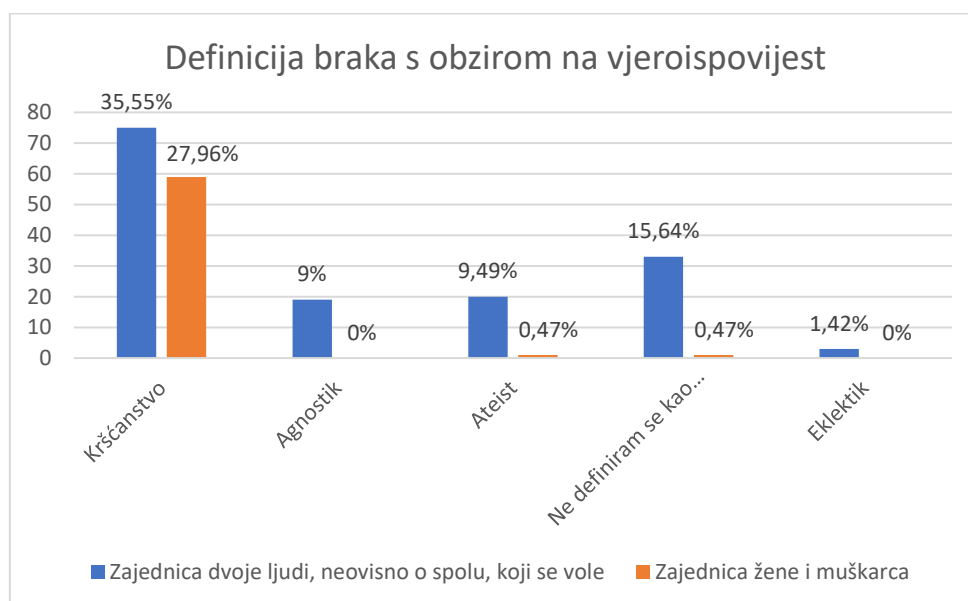
Grafički prikaz 3. Definicija braka s obzirom na dob

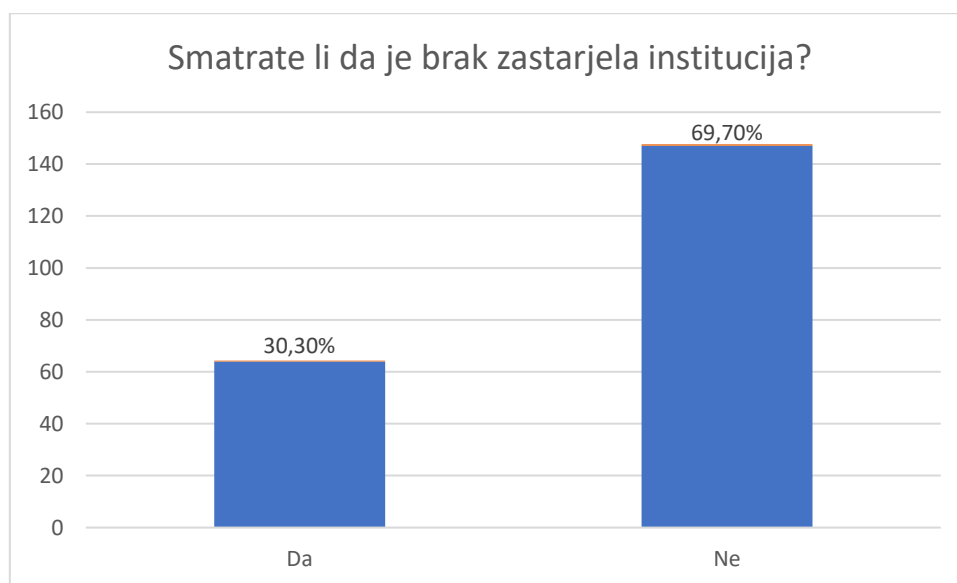
Grafički prikaz 4. Definicija braka s obzirom na završen stupanj obrazovanja

Ono što se, također nastojalo ispitati je odnos zavisnih i nezavisnih varijabli, točnije utječu li spol, dob, završen stupanj obrazovanja te vjeroispovijest na definiciju i poimanje braka. Na tragu toga, što se tiče spola, dobi i završenog stupnja obrazovanja te definicije braka, iz *Grafičkih prikaza 2, 3 i 4* vidljivo je kako ne postoje velike razlike u poimanju istog, odnosno, i žene i muškarci, neovisno o dobnoj skupini kojoj pripadaju te o završenom stupnju obrazovanja, više smatraju kako je brak zajednica dvoje ljudi koji se vole.

Grafički prikaz 5. Definicija braka s obzirom na vjeroispovijest

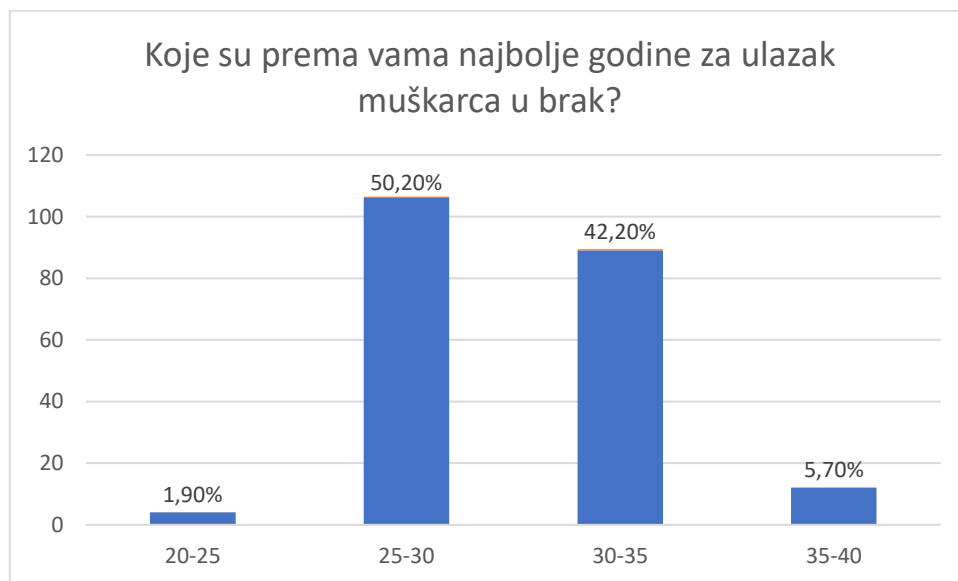
Posljednji odnos zavisnih i nezavisnih varijabli koji se ispitivao bio je utjecaj vjeroispovijesti na poimanje i definiranje braka. Iz *Grafičkog prikaza 5.* vidljivo je kako ispitanici i dalje, neovisno kojoj religiji pripadali, brak smatraju kao zajednicu dvoje ljudi koji se vole, neovisno o tome kojeg su spola. Ono što je još zanimljivo, i što nas nikako nije začudilo, je podijeljenost mišljenja oko poimanja i definicije braka kada su u pitanju osobe koje su se opredijelile na kršćanstvo kao pripadnu vjeroispovijest. Na tragu toga, 35,55% ispitanika (pripadnika kršćanstva) smatra kako je brak zajednica dvoje ljudi, neovisno o spolu, dok njih 27,96% smatra kako je brak ipak zajednica žene i muškarca. Ovi su rezultati, mogli bismo reći, u skladu s pogledima i stajalištima odabrane vjeroispovijesti na brak, budući da se većina stanovništva Hrvatske u pravilu definira kao pripadnik dominantne rimokatoličke vjeroispovijesti. Unutar takve vjeroispovijesti jasno stoji kako je brak zajednica žene i muškarca sklopljena pred Bogom pa nas ne čudi da i velik dio ispitanika definira brak na ovakav način.

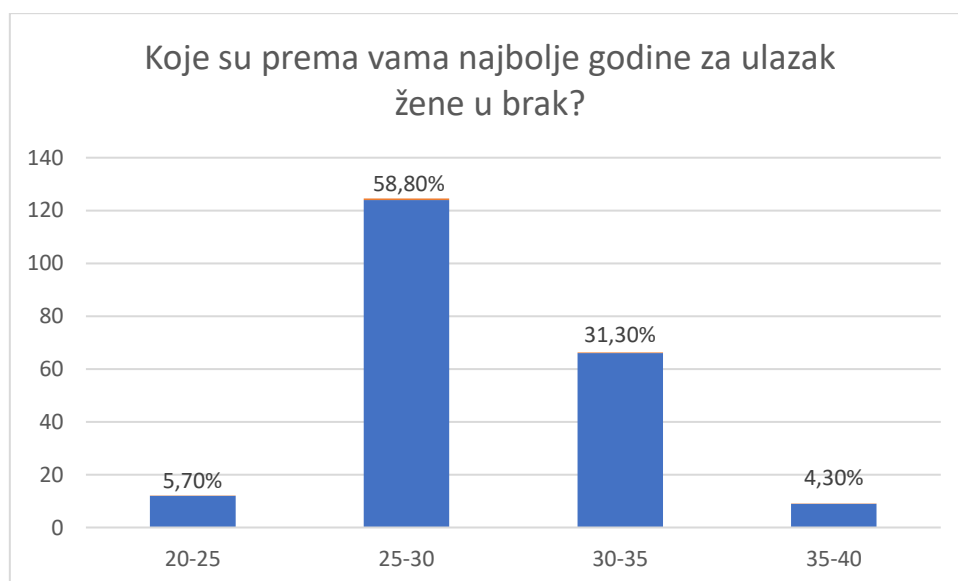
Grafički prikaz 6. Shvaćanje braka kao zastarjele institucije

Iduće pitanje odnosilo se na to smatraju li ispitanici da je brak zastarjela institucija (*Grafički prikaz 6*). Analizom rezultata vidljivo je kako manji broj ispitanika, njih 30,3%, smatra kako je brak zastarjela institucija dok veći broj ispitanika, njih 69,7%, smatra kako još uvijek nije, iako se u Republici Hrvatskoj još od početka dvadesetih godina dvadesetog stoljeća uočio trend rasta broja neudanih i neoženjenih osoba, ponajviše osoba starijih od 35 godina (Akrap i Čipin, 2008). Na tragu toga, spomenuti trend potvrđuju i podaci Državnog zavoda za statistiku (*Tablica 9*) prema kojima se od 2008. do 2021. godine bilježi blagi pad sklopljenih

brakova (DZS, 2014; DZS, 2022). Drugim riječima, kao što je u teorijskom dijelu navedeno, snižene stope skupljenih brakova rezultiraju i porastom rađanja djece izvan braka te porastom izvanbračnih zajednica, ali i jednoroditeljskih obitelji, slobodnih veza i slično. Uz navedeno, u današnje vrijeme, pogotovo kod mladih osoba sve je veći odabir izvanbračne zajednice kao konačnog oblika zajedničkog života, bez sklapanja braka na ovaj ili onaj način, a razlog tome može biti određeni strah od ulaska u brak ili pak sloboda parova bez crkvenih ili građanskih ograničenja.

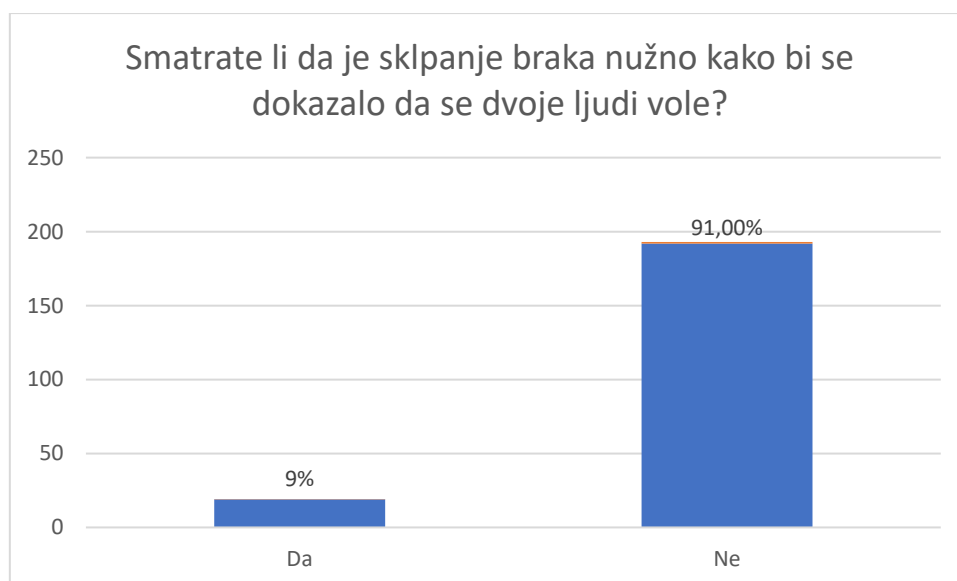

Grafički prikaz 7. Najbolje godine za ulazak muškarca u brak

Grafički prikaz 8. Najbolje godine za ulazak žene u brak

Sljedeća dva pitanja odnosila su se na to koje su prema ispitanicima najbolje godine za ulazak muškarca i žene u brak, pri čemu su bila ponuđena četiri moguća odgovora u intervalu od pet godina, točnije godine između 20-25, 25-30, 30-35 te 35-40. I za jedan i za drugi spol, rezultati su otprilike podjednaki, odnosno neovisno o spolu, ispitanici smatraju kako su najbolje godine za ulazak u brak upravo one između 25 i 30 godina, pri čemu njih 50,2% smatra kako su to najbolje godine za ulazak muškarca u brak, a njih 58,8% za ulazak žene (*Grafički prikaz 7 i 8*). Nešto manje ispitanika, također i kod jednog i kod drugog spola (42,2% za muškarce i 31,3% za žene), smatraju kako su idealne godine između 30 i 35, a ono što je zanimljivo su različiti rezultati po pitanju najmanjeg i najvećeg ponuđenog intervala godina u odnosu na spol. Naime, kada su u pitanju muškarci, više ispitanika, njih 5,7%, smatra kako su idealne godine za ulazak u brak one između 35 i 40, dok općenito najmanje ispitanika, njih 1,9%, smatra kako su godine između 20 i 25 zapravo najmanje idealne. S druge strane, kada su u pitanju žene, najmanje ispitanika, njih 4,3%, smatra kako godine između 35 i 40 možda nisu najbolje za ulazak u brak te da su ipak godine između 20 i 25 idealnije što potvrđuje i nešto veći postotak od 5,7%. Razloga za to može biti mnogo. Od same biologije tijela žena, gdje se smatra kako je za ženu bolje ranije ući u brak i osnovati obitelj zbog vrhunca njezina reproduktivnog sustava, preko mišljenja društva kako žene ranije sazrijevaju i mentalno i fizički od muškaraca pa sve do samoostvarenja pojedinca na profesionalnom planu koje je uvjetovano dugotrajnim školovanjem.

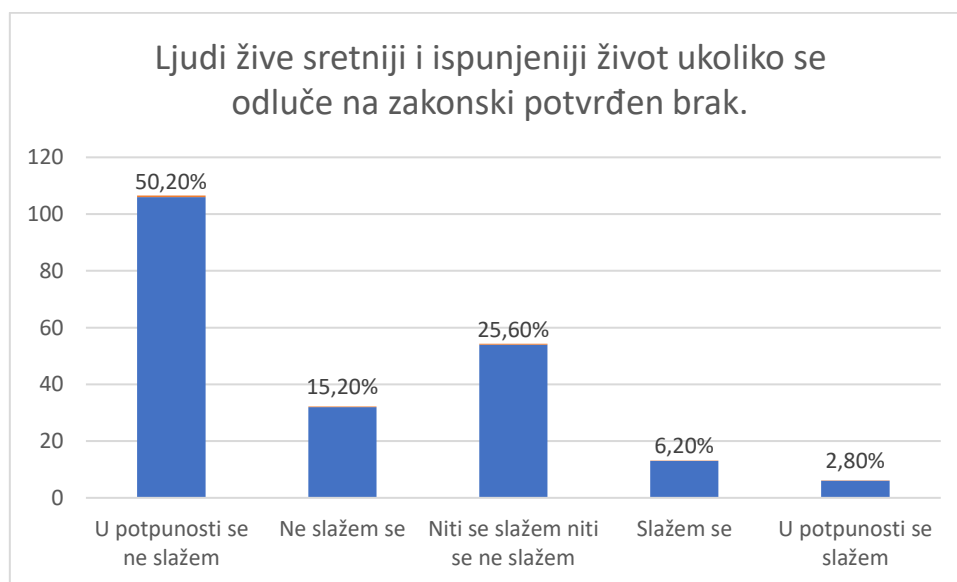

Grafički prikaz 9. Nužnost sklapanja braka

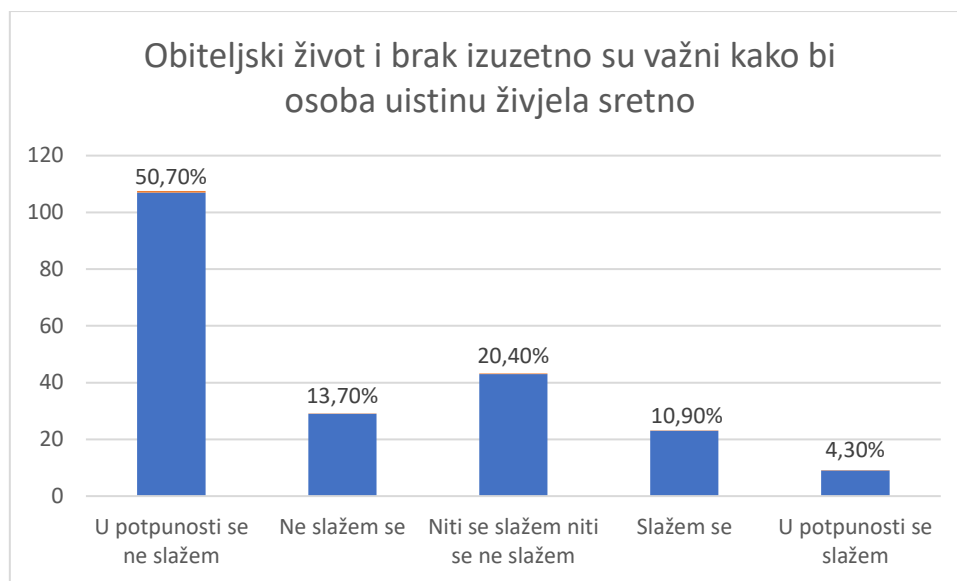
Posljednje pitanje kod ove tematske jedinice odnosilo se na mišljenje ispitanika o tome smatraju li da je sklapanje braka nužno kako bi se dokazalo da se dvoje ljudi vole. Na tragu toga, *Grafički prikaz 9.* prikazuje rezultate prema kojima ispitanici, gotovo njih 91% smatra kako sklapanje braka nije nužno i nije dokaz da se dvoje ljudi vole, dok, s druge strane, samo 9% ispitanika, ipak smatra da jest. Razlog dobivenih rezultata najvjerojatnije leži u promjeni perspektive i stavova mladih prema braku, gdje se na brak više ne gleda kao na krajnji cilj pojedinca ili kao na nešto što je nužno kako bi se osoba osjećala ispunjenom, voljenom i sretnom. Uz navedeno, pojava novih oblika obitelji, navedenih u teorijskom dijelu ovog diplomskog rada, dokaz su kako brak, kao zajednica žene i muškarca, svakako nije jedini dokaz ljubavi između dviju osoba.

5.2. Samoprocjena ispitanika o tvrdnjama vezanima uz brak i izvanbračnu zajednicu

Treća tematska cjelina odnosila se na samoprocjenu ispitanika o tvrdnjama vezanima uz brak i izvanbračnu zajednicu te različite aspekte koji mogu, ali i ne moraju utjecati na izbor partnera kada je u pitanju sklapanje braka. Jedinica se sastojala od 12 pitanja u formi skala procjene pri čemu su ponuđeni odgovori bili u formi: 1 - U potpunosti se ne slažem. / 2 – Ne slažem se. / 3 - Niti se slažem niti se ne slažem. / 4 - Slažem se. / 5 - U potpunosti se slažem.

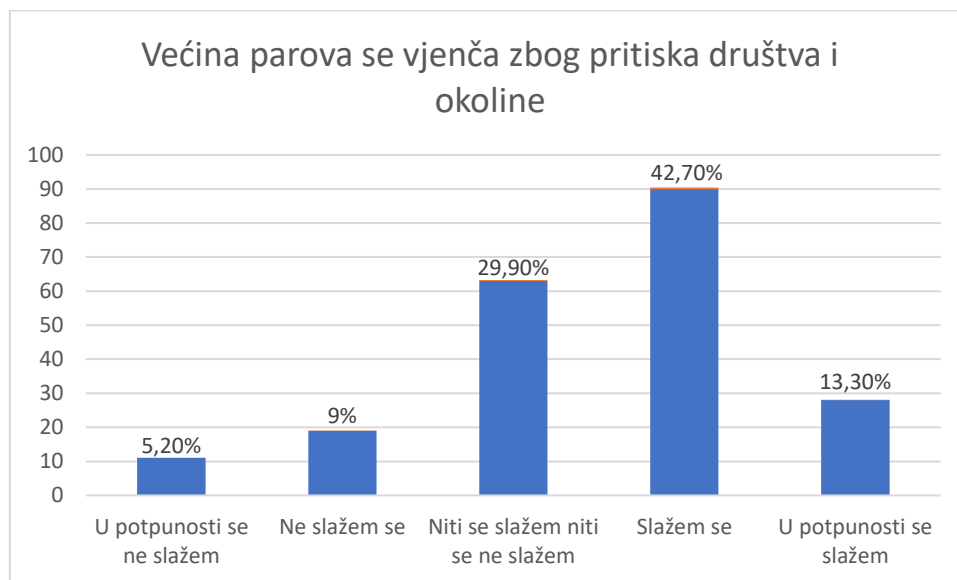
Grafički prikaz 10. Slaganje s tvrdnjom o sretnijem i ispunjenijem životu odlukom na zakonski potvrđen

Grafički prikaz 11. Slaganje s tvrdnjom o važnosti obiteljskog života i braka

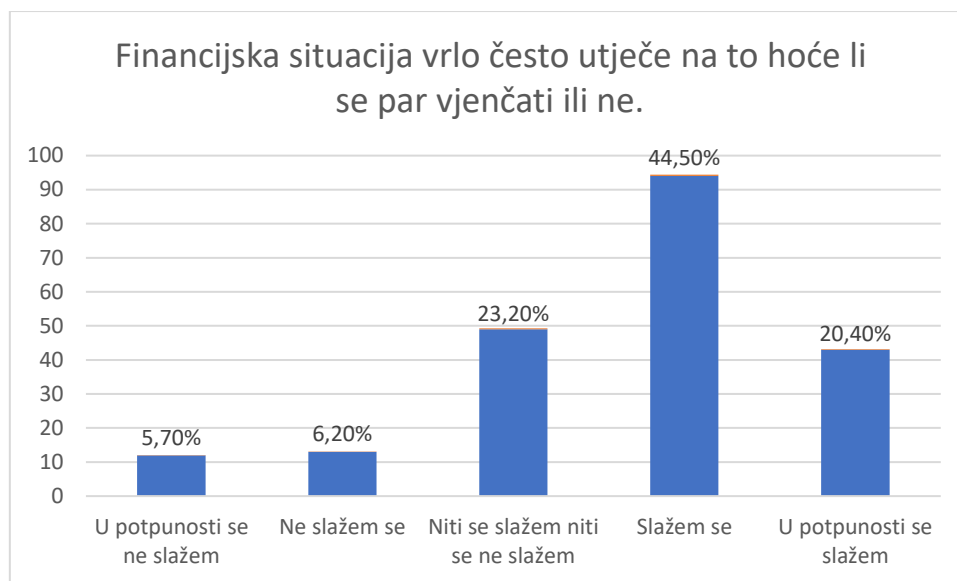
Prvo i drugo pitanje ove tematske cjeline odnosilo se na tvrdnju kako ljudi žive sretniji i ispunjeniji život ukoliko se odluče na zakonski potvrđen brak te da su obiteljski život i brak važni i nužni kako bi osoba uistinu živjela sretno. Nadovezujući se na ranije pitanje i rezultate o nužnosti sklapanja braka kao dokazu da se dvoje ljudi vole, i s ovom tvrdnjom, da ljudi žive sretniji i ispunjeniji život ukoliko se odluče na zakonski potvrđen brak, u potpunosti se ne slaže ili samo ne slaže 65,4% dok se u potpunosti slaže ili samo slaže 9% ispitanika, a neutralan stav prema tvrdnji ima 25,6% ispitanika (*Grafički prikaz 10*). Ista je situacija i kod rezultata vezanih uz tvrdnju da su obiteljski život i brak važni i nužni kako bi osoba uistinu živjela sretno. Velika većina ispitanika, njih 64,4%, u potpunosti se ne slaže ili samo ne slaže s ovom tvrdnjom, 15,2% ispitanika u potpunosti se slaže ili samo slaže s ovom tvrdnjom, a neutralan stav ima 20,4% ispitanika (*Grafički prikaz 11*). Rezultate možemo povezati s činjenicom da danas sve više i više raste broj izvanbračnih obitelji kao i s promjenom stavova o braku općenito. Isto tako, podaci o porastu broja razvedenih obitelji također mogu biti uzrok dobivenih rezultata, budući da nije strano kako se sve više i više parova razvodi zbog različitih razloga kao što je neslaganje među partnerima, nepoštovanje, financijske situacije i slično. Kao što je prethodno navedeno danas i jedan i drugi partner imaju pravo napustiti bračnu zajednicu ukoliko unutar tog odnosa više ne postoji razumijevanje, ljubav, uzajamna pomoć ili tolerancija. Na tragu toga, s obzirom na samu promjenu stavova o braku općenito, ne čudi nas kako mladi danas sve više i više smatraju kako brak nije nužan niti važan da bi osoba živjela sretniji i ispunjeniji život. U današnjem svijetu, kojeg karakteriziraju sve veće i veće promjene i sve veći napredak prema nečemu novome i modernijem, naglasak se više ne stavlja samo na sklapanje braka i osnivanje

obitelji, već na samoostvarenje pojedinca bilo na osobnom ili profesionalnom planu, a sloboda pojedinca uvelike pridonosi ostvarenju tog cilja.

Grafički prikaz 12. Slaganje s tvrdnjom o pritisku društva i okoline na odluku o braku

Iduće pitanje odnosilo se na tvrdnju kako se većina parova vjenča zbog pritiska društva i okoline, a s tvrdnjom se u potpunosti složilo ili samo složilo 56% ispitanika, 14,2% ispitanika u potpunosti se nije složilo ili se samo nije složilo, a 29,9% ispitanika imalo je neutralan stav prema tvrdnji (Grafički prikaz 12). Iz dobivenih rezultata vidljivo je kako okolina i društvo uvelike utječu na sklapanje, ali i samopoimanje, braka kod mladih gdje se u pojedinim slučajevima od osobe, kada dosegne određen broj godina, očekuje da sklopi brak s mužem/ženom te da osnuje svoju obitelj kako bi se obiteljsko stablo nastavilo. Kao što je autorica Lajtman (2015) navela u svome istraživanju, brak u Hrvatskoj u sve manjem se broju tretira kao odabir pojedinca, a sve više kao stvar i odabir cjelokupne zajednice, ali i nužnosti ne samo za sklapanje braka, već i za reprodukciju, rađanje djece i slično. Kao što je prethodno već navedeno, promjenom, modernizacijom i napretkom svijeta oko nas došlo je i do promjene u stavovima mladih ljudi kada je u pitanju brak i obitelj. U prijašnjim se vremenima možda na brak i obitelj gledalo kao na vrhunac života pojedinca, no danas se na isto, pogotovo kod mladih, gleda više kao na nešto što će se ili dogoditi ili se neće dogoditi, bez obzira na njihov utjecaj, a veća pozornost posvećena je samoostvarenju pojedinca na osobnom ili profesionalnom planu (Lajtman, 2015).

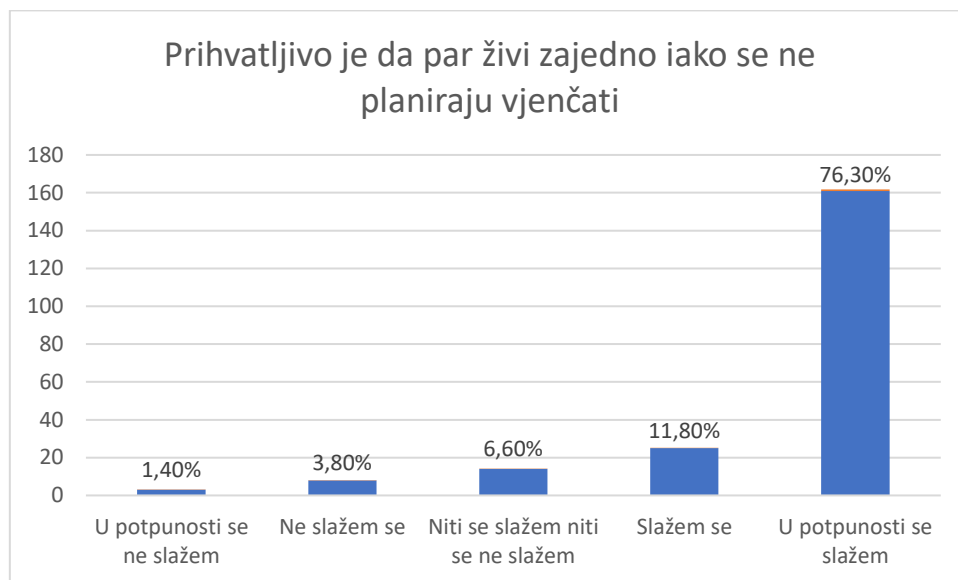
Grafički prikaz 13. Slaganje s tvrdnjom o utjecaju financijske situacije na brak

Četvrto pitanje ove tematske cjeline odnosilo se na pitanje financijske situacije i njezinog utjecaja na odluku o sklapanju braka. Na tragu toga, 64,9% ispitanika u potpunosti se slaže ili samo slaže s tvrdnjom da financijska situacija vrlo često utječe na to hoće li se par vjenčati ili ne, dok 11,9% ispitanika u potpunosti se ne slaže ili samo ne slaže, a neutralan stav prema tvrdnji ima 23,2% ispitanika (*Grafički prikaz 13*). Mogli bismo reći da je pitanje financijske situacije oduvijek bilo aktualno kada je sklapanje braka, točnije događaj vjenčanja kao takvog, bilo u pitanju, no u današnje vrijeme sve veći problem svakako predstavlja inflacija koja ljudima na ovaj ili onaj način otežava život pa su ljudi oprezniji po pitanju trošenja novaca. Na tragu toga, pogotovo kada su u pitanju mladi parovi, često se donose odluke o odgađanju vjenčanja „za kasnije“, kada će par zaraditi nešto više novaca i kada će moći organizirati proslavu za svoju obitelj i prijatelje ili se pak par donese odluku kako neće sklopiti brak, a u zamjenu za to će financijski uložiti u neke druge stvari, kao što su krediti za stan/kuću, automobil, putovanje i slično.

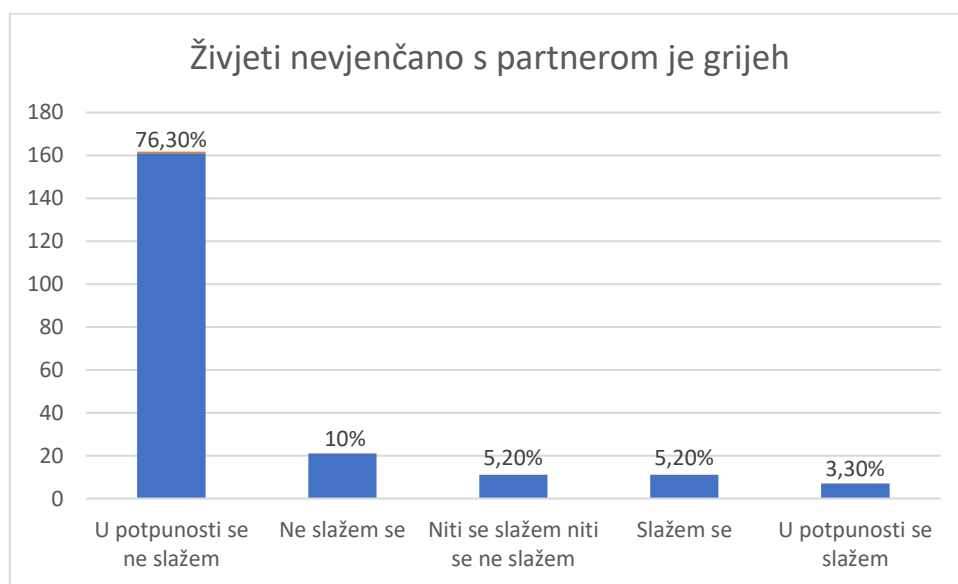
Iduća dva pitanja odnosila su se na slaganje s tvrdnjom o prihvatljivosti zajedničkog izvanbračnog života te o grješnosti nevjenčanog zajedničkog življenja. S tvrdnjom da je prihvatljivo da par živi zajedno iako se ne planiraju vjenčati u potpunosti se složilo ili samo složilo 88,1% ispitanika, samo 5,2% ispitanika u potpunosti se nije složilo ili se samo nije složilo, a njih 6,6% imalo je neutralan stav prema navedenoj tvrdnji (*Grafički prikaz 14*). Ista je situacija po pitanju je li živjeti nevjenčano s partnerom grijeh. S ovom tvrdnjom u potpunosti

se ne slaže ili samo ne slaže 86,3% ispitanika, u potpunosti se slaže ili samo slaže 8,5%, a neutralan stav imalo je 5,2% ispitanika (Grafčki prikaz 15).

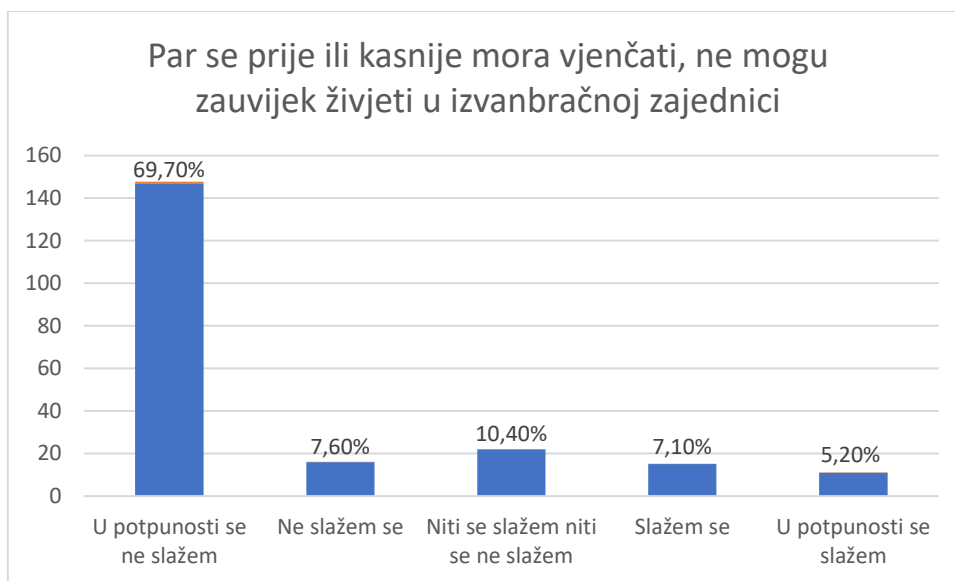

Grafčki prikaz 14. Slaganje s tvrdnjom o prihvatljivosti zajedničkog izvanbračnog života

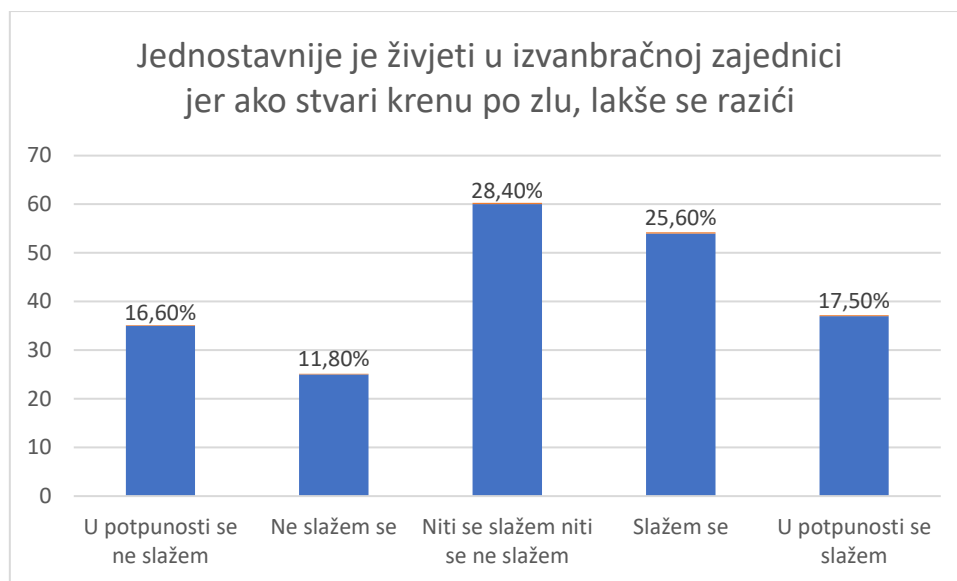
Grafčki prikaz 15. Slaganje s tvrdnjom o grješnosti nevjenčanog zajedničkog življenja

Rezultate se može usporediti i s rezultatima prikazanim *Grafčkim prikazom 16* koji se odnosi na tvrdnju kako se par prije ili kasnije mora vjenčati, odnosno da par ne može zauvijek živjeti u izvanbračnoj zajednici. S navedenom tvrdnjom u potpunosti se ne slaže ili samo ne slaže 77,3% ispitanika, u potpunosti se slaže ili samo slaže njih 12,3%, a neutralan stav ima 10,4% ispitanika.

Grafički prikaz 16. Slaganje s tvrdnjom vremenskom ograničenju življenja u izvanbračnoj zajednici

Sve navedene rezultate ponovno možemo usporediti s činjenicom da sve više raste broj izvanbračnih zajednica, odnosno veza unutar kojih partneri nisu ni crkveno ni građanski vjenčani, no i dalje žive zajedno, međusobno dijele obaveze oko kućanstva ili roditeljstva, a uz to imaju i zajednička primanja, odnosno financije. Nadalje, ovakva struktura obitelji danas je sve češća, a razlog tome je što najprije služi kao prijelazna ili probna faza prije ulaska u brak unutar koje mladi bolje upoznaju svog partnera te njegove ili njezine životne navike, a također mogu dobiti bolji uvid u to koliko su kompatibilni sa svojim partnerom. Uz navedeno, osim što služi kao prijelazna ili probna faza, u današnje moderno doba izvanbračna zajednica postaje sve češći odabir kao konačni oblik zajedničkog života partnera bez sklapanja braka, bilo crkveno ili građanski.

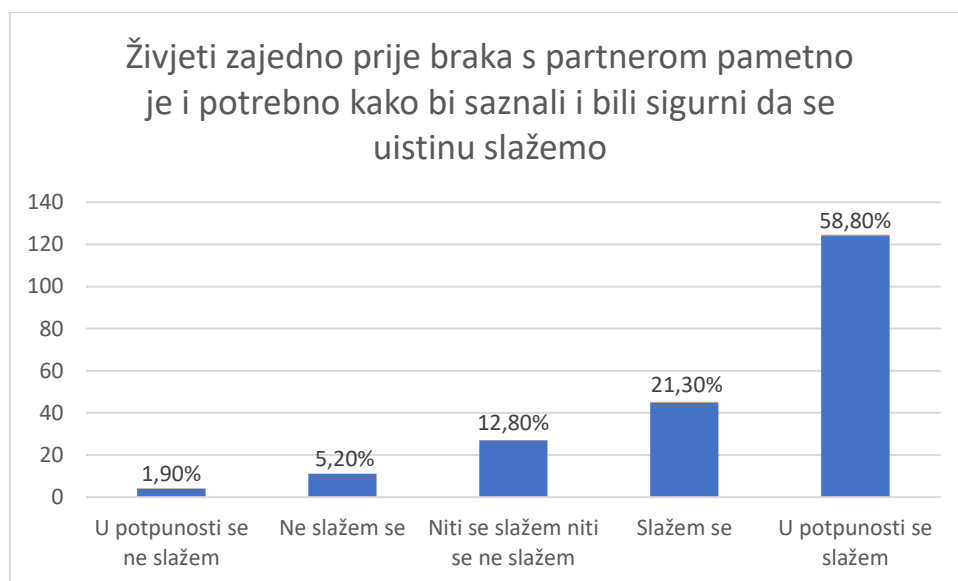

Grafički prikaz 17. Slaganje s tvrdnjom o jednostavnosti življenja u izvanbračnoj zajednici

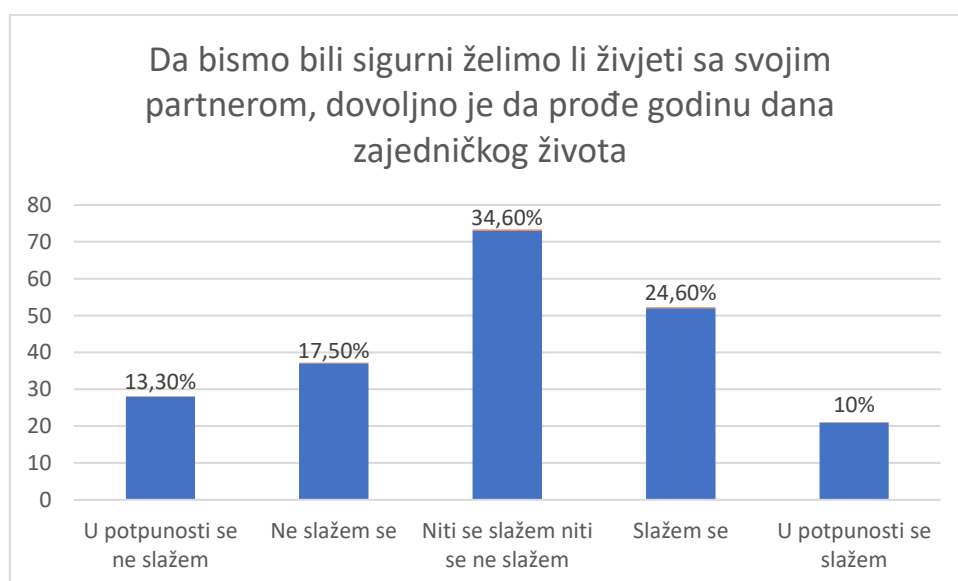
Nadalje, ispitanike se ispitivalo i mišljenjima i stavovima vezanima uz tvrdnju kako je jednostavnije živjeti u izvanbračnoj zajednici jer ako stvari krenu po zlu, lakše se razići. S ovom tvrdnjom u potpunosti se složilo ili samo složilo 43,1% ispitanika, dok se u potpunosti nije složilo ili samo nije složilo njih 28,4%, a podjednaki broj ispitanika, 28,4%, kao odgovor odabrali su opciju „Niti se slažem niti se ne slažem“ (*Grafički prikaz 17*). Kao što je u teorijskom dijelu navedeno, putem raznih teorija o braku, postoje razni razlozi koji dovode do završetka nekog braka, od financijskih troškova, društvenih ili vjerskih ograničenja, ali i međusobne privlačnosti partnera. Uz to, u obzir se uzima i ponašanje partnera međusobno pri čemu, prema bihevioralnoj teoriji, pozitivno ponašanje uvelike poboljšava kvalitetu braka, ali i obratno, odnosno negativno ponašanje dovodi do smanjenja kvalitete braka.

Nadalje, autori Karney i Bradbury (1995) uzeli su u obzir i način na koji se atribuiraju partnerovo ponašanje te kako ono utječe na kvalitetu njihova odnosa. Samim time, kao što je prethodno, u teorijskom dijelu, navedeno, ukoliko je brak dobar, pozitivna ponašanja partnera pripisivat će se unutarnjim stabilnim karakteristikama, dok će se, s druge strane, takva pozitivna ponašanja pripisivati promjenjivim vanjskim faktorima, odnosno okolnostima, ukoliko je brak uglavnom loš, a suprotno vrijedi za negativna ponašanja. Uz to, na kvalitetu i uspjeh braka svakako će utjecati i prošlost svakog od partnera, ali i njihove veze s obiteljima iz kojih dolaze te uvelike i količina stresnih događaja kroz koje par prolazi tijekom vremena i način suočavanja s njima. Svaki je brak u početku stabilan, no kako vrijeme odmiče razni čimbenici utječu na njega. Teški životni uvjeti mogu snažno utjecati na brak čime se bračna

kvaliteta smanjuje, a brak sam po sebi postaje nestabilan, no u takvim situacijama isključivo bračni partneri mogu utjecati na to koliko će ta bračna nestabilnost trajati. Drugim riječima, rješavanje nastalih problema dovodi do učvršćivanja braka, a ne rješavanje problema dovodi do još nestabilnijeg braka koji na kraju rezultira razvodom (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Uz sve navedeno, ne čudi nas kako veći broj ispitanika smatra kako je jednostavnije živjeti u izvanbračnoj zajednici, gdje par nije crkveno ni građanski vjenčan pa ukoliko se partneri odluče razići, ne moraju prolaziti kroz komplikacije vezane uz sam razvod braka, kao što je papirologija, financije i slično.

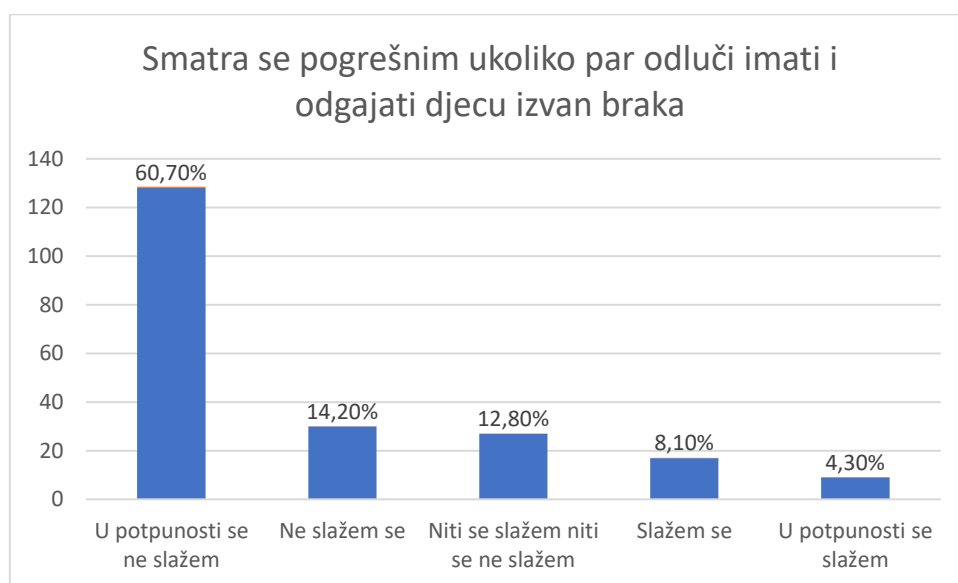

Grafički prikaz 18. Slaganje s tvrdnjom o važnosti predbračnog zajedničkog življenja

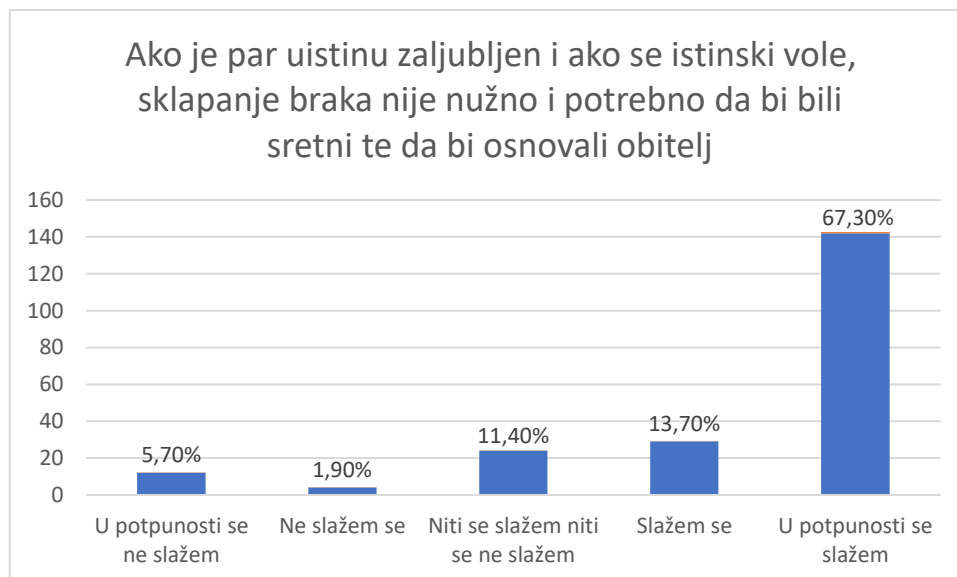
Grafički prikaz 19. Slaganje s tvrdnjom o vremenskom periodu predbračnog zajedničkog života

Ono što se još ispitivalo su stavovi i mišljenja ispitanika o važnosti predbračnog zajedničkog življenja, kao i o vremenskom periodu istog. Na tragu toga, velika većina ispitanika, njih 80,1%, u potpunosti se slaže ili samo slaže kako je pametno i potrebno živjeti s partnerom prije braka kako bi saznali i bili sigurni da se uistinu slažemo, zatim vrlo malo ispitanika, njih 7,1% odgovorilo je kako se u potpunosti ne slažu ili samo ne slažu s navedenom tvrdnjom, a 12,8% ispitanika neutralnog je stava (*Grafički prikaz 18*). Ove rezultate možemo povezati i usporediti s rezultatima prikazanim *Grafičkim prikazom 14, 15 i 16* gdje smo već naveli kako u današnje vrijeme sve više i više raste broj izvanbračnih veza i obitelji, bilo da one služe kao prijelazna ili probna faza partnera ili kao njihov konačni oblik zajedničkog života. Nadovezujući se na to, iduća tvrdnja odnosila se na vremenski period predbračnog zajedničkog života, odnosno smatraju li ispitanici da je dovoljno da prođe godina dana zajedničkog života kako bi bili sigurni da želimo živjeti sa svojim partnerom. Najveći broj ispitanika, 34,6%, podjednako su odabrali kao odgovor opciju „Niti se slažem niti se ne slažem“ ili su se pak u potpunosti složili ili samo složili s ovom tvrdnjom, dok se njih 30,8% u potpunosti ne slaže ili samo ne slaže s navedenim (*Grafički prikaz 19*). Podjednakost u rezultatima, između ispitanika koji se u potpunosti slažu ili samo slažu i ispitanika koji su neutralnog stava, mogli bismo pripisati postavljenom vremenskom periodu od samo godinu dana pri čemu dio ispitanika možda smatra kako godina dana nije dovoljna da bolje upoznaju svog partnera, njegove ili njezine životne navike te da dobe uvid u to koliko su kompatibilni sa svojim partnerom, dok drugi dio ispitanika smatra kako je to sasvim dovoljno vremena.

Grafički prikaz 20. Slaganje s tvrdnjom o pogrešnosti izvanbračnog odgajanja djece

Osim općenitih stavova o izvanbračnoj zajednici ispitanici su trebali procijeniti smatraju li pogrešnim ukoliko se par odluči imati i odgajati djecu izvan braka (*Grafički prikaz 20*). Dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima dobivenim prethodnim tvrdnjama gdje većina ispitanika smatra kako nije grijeh i kako je prihvatljivo da par živi zajedno iako se ne planiraju vjenčati te kako je jednostavnije, ali i pametno i potrebno, živjeti u izvanbračnoj zajednici (neovisno o sklapanju braka ili ne). Na tragu toga, više od trećine ispitanika, njih 74,9%, izjavilo je kako ne smatraju pogrešnim ukoliko se par odluči imati i odgajati djecu izvan braka, a najmanje ispitanika, njih 12,4%, u potpunosti se složilo ili samo složilo s navedenom tvrdnjom. Uz to, nešto više ispitanika, njih 12,8%, niti se slažu niti se ne slažu s navedenim.

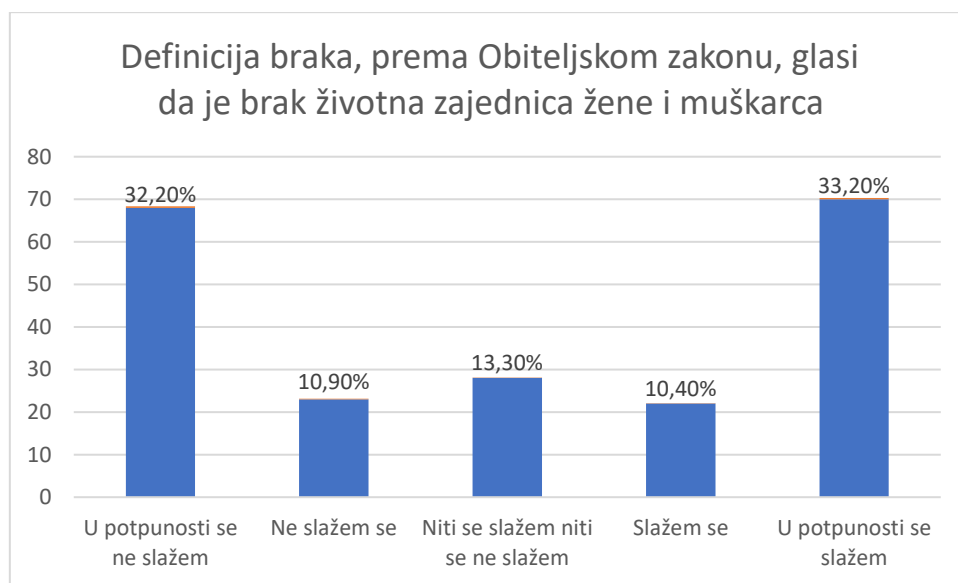

Grafički prikaz 21. Slaganje s tvrdnjom o osnivanju sretne obitelji bez obzira na brak

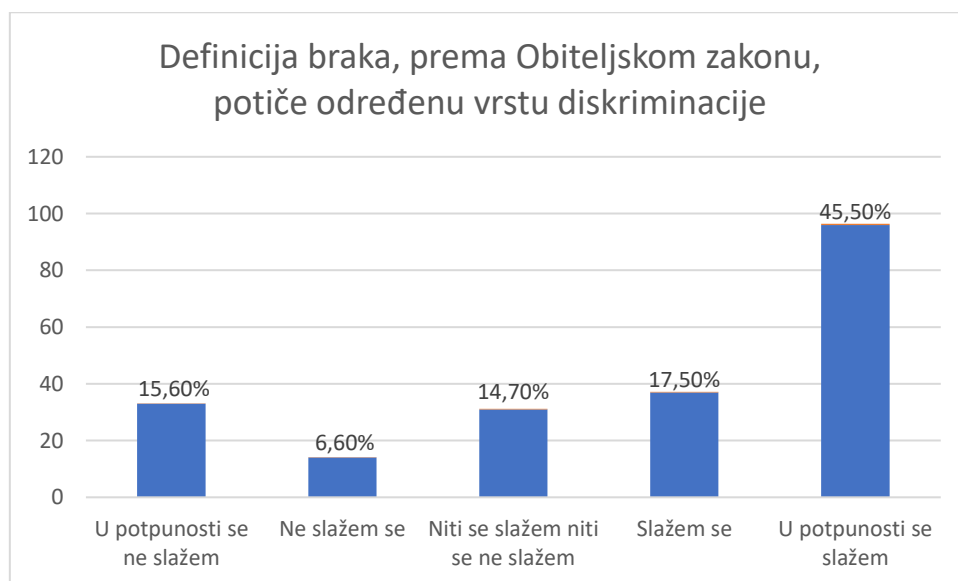
Posljednje pitanje formirano je kao zaključak na sva prethodno postavljena pitanja i sve prethodno postavljene tvrdnje, a odnosilo se na procjenu ispitanika o tvrdnji kako sklapanje braka, ukoliko je par uistinu zaljubljen i ukoliko se istinski vole, nije nužno i potrebno da bi bili sretni te da bi osnovali obitelj. Na tragu toga, i u skladu s prethodnim rezultatima, najveći dio ispitanika, njih 81%, u potpunosti se slaže ili samo slaže s navedenom tvrdnjom, 11,4% njih kao odgovor odabrali su opciju „Niti se slažem niti se ne slažem“, a najmanje ispitanika, 7,3%, u potpunosti se ne slaže ili samo ne slaže s navedenim (*Grafički prikaz 21*).

5.3. Samoprocjena ispitanika o tvrdnjama vezanima uz definiciju braka prema Obiteljskom zakonu te istospolnim brakovima i mogućnostima posvajanja djece

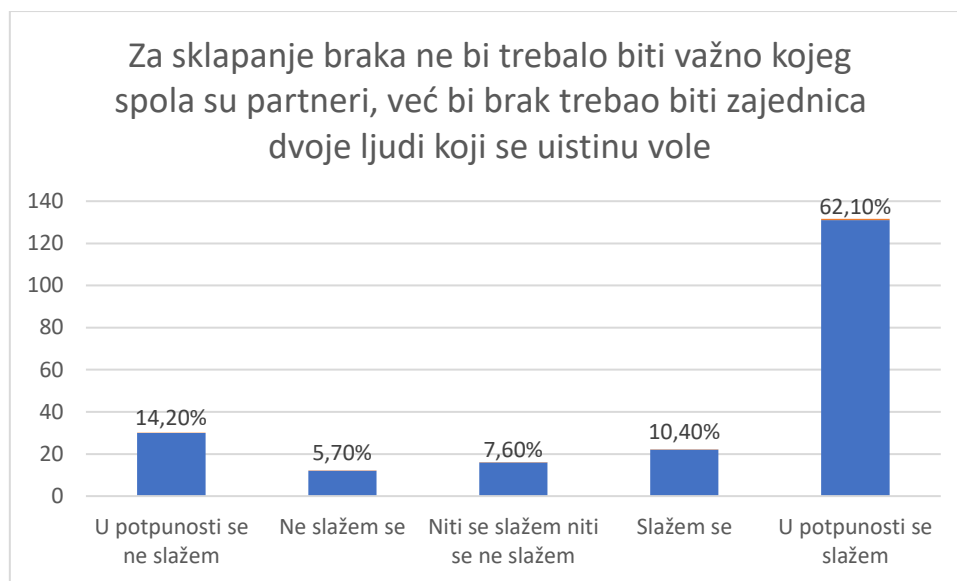
Posljednja tematska cjelina, također se odnosila na samoprocjenu ispitanika, no ovoga puta o tvrdnjama vezanima uz definiciju braka prema Obiteljskom zakonu te istospolnim brakovima i mogućnostima posvajanja djece. Postavljeno je 5 pitanja koja su, kao i kod prethodne tematske cjeline, bila u formi skale procjene, također s ponuđenim odgovorima u formi: 1 - U potpunosti se ne slažem. / 2 – Ne slažem se. / 3 - Niti se slažem niti se ne slažem. / 4 - Slažem se. / 5 - U potpunosti se slažem.

Grafički prikaz 22. Slaganje s tvrdnjom o definiciji braka prema Obiteljskom zakonu

Grafički prikaz 23. Slaganje s tvrdnjom o poticanju diskriminacije definicijom braka prema Obiteljskom zakonu

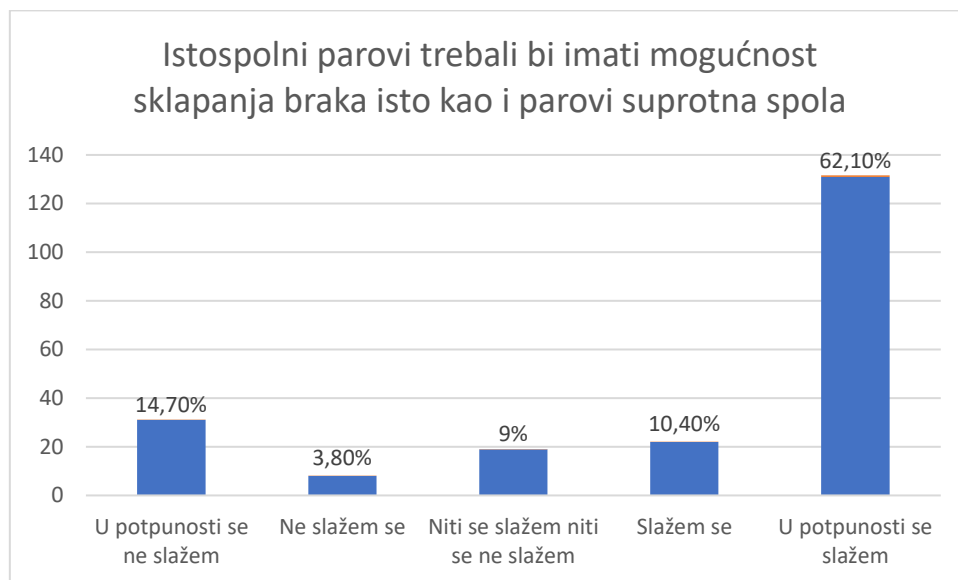

Grafički prikaz 24. Slaganje s tvrdnjom o definiciji braka kao zajednice dvoje ljudi, neovisno o spolu, koji se uistinu vole

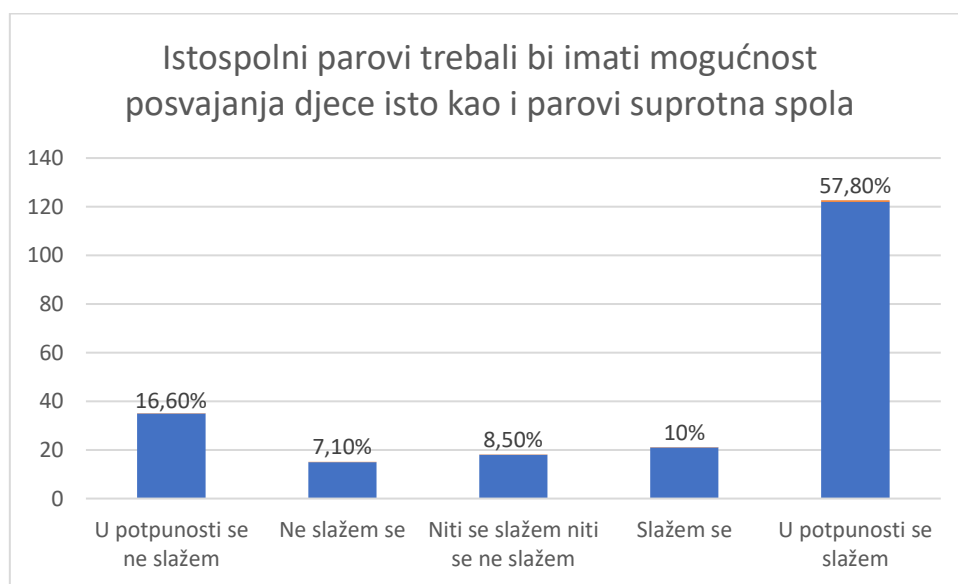
Prvo se pitanje, ove tematske jedinice, odnosilo na definiciju braka prema Obiteljskom zakonu koja glasi kako je brak životna zajednica žene i muškarca, a gotovo podjednak dio ispitanika u potpunosti se ne slažu (32,2%) i u potpunosti se slažu (33,2%) s navedenom tvrdnjom. Isto tako gotovo podjednak dio ispitanika ne slaže se (10,9%) i slaže se (10,4%) s navedenom tvrdnjom, dok neutralan stav prema ovoj izjavi ima 13,3% ispitanika (*Grafički prikaz 22*). Stavljanjem iste definicije pod pitanje poticanja diskriminacije, situacija se u potpunosti mijenja. Naime, kao što pokazuju rezultati prvog pitanja iz prve tematske jedinice („Što je za vas brak?“), većina ispitanika smatra kako je brak „Zajednica dvoje ljudi, neovisno o spolu, koji se vole“ pa nas time ne čudi kako se 63% ispitanika u potpunosti slaže ili slaže s izjavom kako definicija braka, prema Obiteljskom zakonu, potiče određenu vrstu diskriminacije. Pod time mislimo na diskriminaciju istospolnih (homoseksualnih) parova, koji se sve više i više javljaju te koji uz razne druge nove, modernije, oblike dovode i do modernijih struktura obitelji. Nadalje, 22,2% ispitanika u potpunosti se ne slaže ili ne slaže s ovom izjavom, za što ponovno možemo reći da se poklapa s rezultatima prvog pitanja iz prve tematske jedinice, a neutralan stav prema izjavi ima 14,7% ispitanika (*Grafički prikaz 23*). Na tragu prethodna dva pitanja ove tematske cjeline, treće se pitanje odnosilo na tvrdnju kako za sklapanje braka ne bi trebao biti važan spol partnera, već bi brak trebao biti zajednica dvoje ljudi koji se uistinu vole (*Grafički prikaz 24*). Dobiveni rezultati ponovno su u skladu s rezultatima prvog pitanja iz prve tematske jedinice, pa se tako s ovom tvrdnjom u potpunosti

složilo ili složilo 72,5% ispitanika dok se 19,9% njih u potpunosti ne slaže ili ne slaže, a 7,6% ispitanika kao dogovor odabrali su opciju „Niti se slažem niti se ne slažem“.

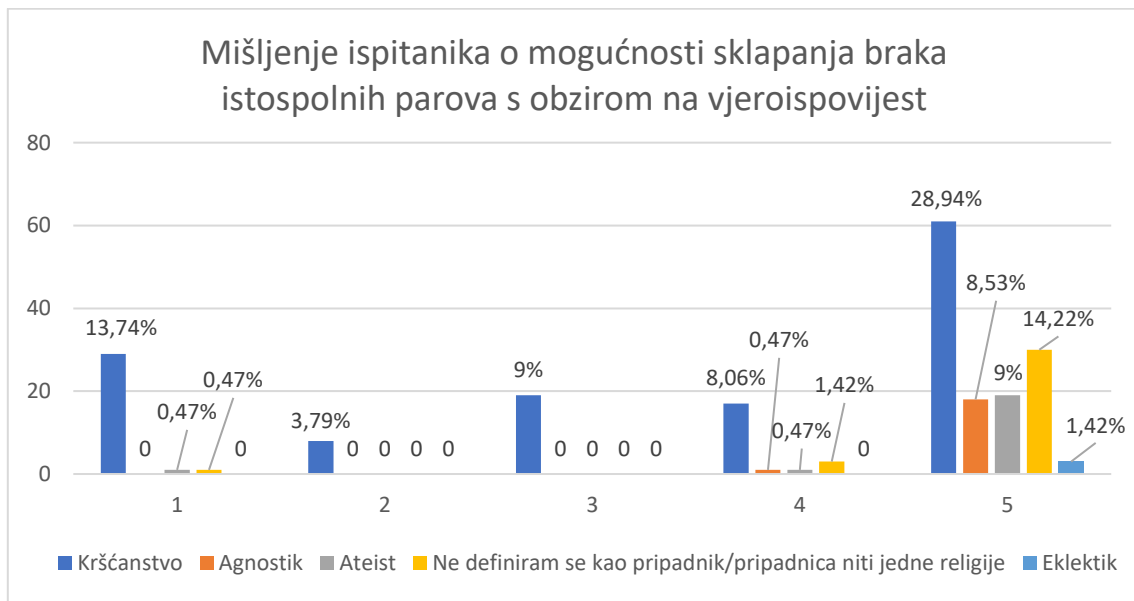
Grafički prikaz 25. Slaganje s tvrdnjom o mogućnosti sklapanja braka istospolnih parova

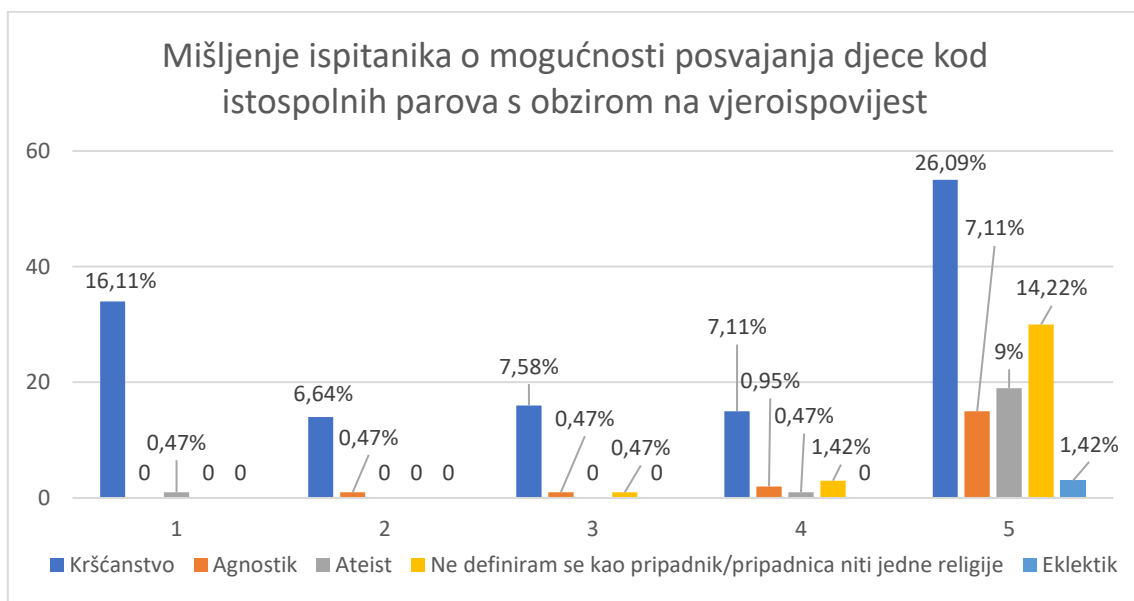
Grafički prikaz 26. Slaganje s tvrdnjom o mogućnosti posvajanja djece istospolnih parova

Posljednja dva pitanja odnosila su se na tvrdnje vezane isključivo uz istospolne parove, točnije njihove mogućnosti sklapanja braka te posvajanja djece. Po pitanju mogućnosti sklapanja braka, najviše ispitanika, 72,5%, u potpunosti se slaže ili slaže s tvrdnjom kako bi istospolni parovi trebali imati mogućnost sklapanja braka isto kao i parovi suprotna spola, zatim 18,5% ispitanika suprotna su mišljenja, odnosno u potpunosti se ne slažu ili ne slažu, a

9% ispitanika neutralnog je stava (*Grafički prikaz 25*). Slični, gotovo isti, rezultati dobiveni su i po pitanju mogućnosti posvajanja djece kod istospolnih parova (*Grafički prikaz 26*). Na tragu toga, i dalje se najviše ispitanika, 67,8% u potpunosti slaže ili slaže s navedenom tvrdnjom, 23,7% njih smatra kako istospolni parovi ne bi trebali imati mogućnost posvajanja djece isto kao i parovi suprotna spola, a 8,5% ispitanika kao odgovor odabralo je opciju „Niti se slažem niti se ne slažem“.

Grafički prikaz 27. Mišljenje ispitanika o mogućnosti sklapanja braka istospolnih parova s obzirom na vjeroispovijest

Grafički prikaz 28. Mišljenje ispitanika o mogućnosti posvajanja djece kod istospolnih parova s obzirom na vjeroispovijest

Naposljetku, vezano na posljednja dva pitanja anketnog upitnika, nastojao se ispitati i odnos nezavisnih i zavisnih varijabli, točnije utjecaj vjeroispovijesti ispitanika na njihove stavove vezane uz mogućnost sklapanja braka i posvajanja djece kod istospolnih parova. Ovakav odnos nastojao se ispitati upravo zbog različitih pogleda i stajališta određenih vjeroispovijesti kada su u pitanju istospolni (homoseksualni) parovi. Na tragu toga, rezultati prikazani *Grafičkim prikazom 27.* prikazuju kako se s navedenom tvrdnjom da bi istospolni parovi trebali imati mogućnost sklapanja braka isto kao i parovi suprotna spola u potpunosti slažu ili slažu ispitanici neovisno o vjeroispovijesti kojoj pripadaju, no u potpunosti se ne slažu ili ne slažu uglavnom ispitanici, njih 22,75%, koji su se opredijelili na kršćanstvo kao pripadnu vjeroispovijest. Gotovo isti rezultati dobiveni su i po pitanju mišljenja i stavova ispitanika o tvrdnji kako bi istospolni parovi trebali imati mogućnost posvajanja djece isto kao i parovi suprotna spola (*Grafički prikaz 28*). Neovisno o vjeroispovijesti kojoj pripadaju, većina ispitanika u potpunosti se složila ili složila s navedenom tvrdnjom, dok se 22,75% ispitanika koji su se opredijelili na kršćanstvo kao pripadnu vjeroispovijest u potpunosti ne slaže ili ne slaže. Kao što smo i prethodno naveli ovakvi nas rezultati nimalo ne začuđuju budući da se većina stanovništva Hrvatske u pravilu definira kao pripadnik dominantne rimokatoličke vjeroispovijesti unutar koje jasno stoji kako je brak isključivo zajednica žene i muškarca koji, kao svoju zadaću, imaju brinuti se i skrbiti o svojoj djeci.

Na kraju analize dobivenih podataka možemo zaključiti kako poimanje braka, u tradicionalnom smislu, više nije toliko zastupljeno kao što je to nekad bilo. Drugim riječima, pojava novih, modernijih, oblika brakova i obitelji dovela je i do promjene mišljenja i stavova mladih vezanima uz brak pri čemu se, uz još uvijek tradicionalan brak, prihvaćaju i oblici i strukture kao što su izvanbračne zajednice, jednoroditeljske obitelji, istospolni (homoseksualni) parovi i slično. Nadalje, prema rezultatima ovog anketnog upitnika vidljivo je i to kako mladi danas brak ne doživljavaju kao nešto što je nužno i potrebno da bi se osoba osjećala ispunjenom, voljenom i sretnom, već je taj aspekt zamijenio rad na sebi kao pojedincu, odnosno samoostvarenje pojedinca bilo na osobnom ili profesionalnom planu. Na brak i obitelj se gleda kao na nešto što će se ili dogoditi ili se neće dogoditi bez pretjeranog osobnog utjecaja pojedinca. Isto tako, vidljivo je kako okolina i društvo i dalje utječu na sklapanje, ali i samopoimanje, braka kod mladih gdje su postavljena određena očekivanja od mladih ljudi, koja, ukoliko se ne ispune, dovode do odstupanja od određenih normi tog društva. Naposljetku, prihvaćanje istospolnih parova, sve je veće kao i povećanje stavova mladih oko njihovih mogućnosti vezanih uz sklapanje braka i mogućnost posvajanja djece iako i dalje postoje velike

rasprave oko toga. Kao što smo prethodno naveli, istospolni parovi jednakih su sposobnosti brinuti se, uzdržavati i ljubiti djecu te pokazivati im ljubav kao i heteroseksualni parovi, a pojedini su autori naveli kako postoji i nekoliko prednosti koje se odnose na djecu koja su odgajana unutar homoseksualnih obitelji.

6. Zaključak

Neprekidno mijenjanje obitelji kroz vrijeme dovelo je i do pojave i promjena unutar međuljudskih odnosa u svakom pogledu bilo da se radi o društvenom, kulturnom, političkom ili pak privrednom pogledu. Sve te promjene dovele su i do promjena unutar struktura obitelji, ali i do promjene i shvaćanja definicija braka općenito. Od tradicionalnog braka koji se odnosi isključivo na odnos žene i muškarca i kasnije njihove uloge roditelja, došlo je do pojave novih, modernijih, oblika koji dovode i do modernijih struktura obitelji. Zbog snižene stope sklopljenih brakova kao rezultat javio se porast rađanja djece izvan braka te porast izvanbračnih zajednica, ali i jednoroditeljskih obitelji te slobodnih veza, čiji se oblik usko povezuje s kohabitacijom ili izvanbračnom zajednicom, gdje nevjenčan par na određeno vrijeme (ili zauvijek) zajedno stanuje, odnosno ima zajedničko kućanstvo unutar kojega zajednički brinu o financijama i imovini. Uz to, istospolni parovi u sve većem broju država stječu sve više pravo na sklapanje braka, ali i pravo na posvajanje djece, odnosno roditeljstvo.

Upravo na temelju svega navedenog, cilj ovog diplomskog rada bio je dobiti uvid u to kako mladi danas, u dobi od 18 do 30 godina, definiraju i shvaćaju brak, ali i određene aspekte vezane uz njega. Ovoj smo temi pristupili iz kvantitativne perspektive, a u tu je svrhu kreiran i anketni upitnik kojem je pristupilo 211 ispitanika. Većinu ispitanog uzorka čine žene (88,2%), a muških ispitanika pristupilo je 11,8%. Najveći dio ispitanika, 63%, u starosti su od 22 do 26 godina, zatim od 18 do 22 godine, a najmanje ispitanika ima između 26 i 30 godina. Najviše ispitanika ima završen sveučilišni preddiplomski studij ili stručni preddiplomski studij, a manji dio ispitanika su, kao završen stupanj obrazovanja, naveli osnovnu ili srednju školu te sveučilišni diplomski studij, specijalistički diplomski stručni studij ili pak poslijediplomski specijalistički studij. Uz to, većina ispitanika opredijelila se na kršćanstvo kao pripadnu vjeroispovijest, a manji dio se ili ne definira kao pripadnik/pripadnica niti jedne religije ili se pak definiraju kao ateisti, agnostici ili eklektici.

Kada je u pitanju definicija braka prema mišljenju ispitanika, velika većina brak definira kao zajednicu dvoje ljudi, neovisno o spolu, koji se vole te, također smatraju kako brak još uvijek nije zastarjela institucija. Nadalje, gotovo svi ispitanici smatraju kako sklapanje braka nije nužno kako bi se dokazalo da se dvoje ljudi vole niti smatraju kako je brak nužan i potreban da bi osoba živjela sretniji i ispunjeniji život. Prema dobivenim rezultatima, većina ispitanika slaže se kako se većina parova vjenča zbog pritiska društva i okoline, ali i da financijska situacija vrlo često utječe na to hoće li se par vjenčati ili ne. Velika većina ispitanika smatra

kako nije grijeh, odnosno kako je prihvatljivo da par živi u izvanbračnoj zajednici, bilo da im ona služi kao prijelazna ili probna faza ili kao konačni oblik zajedničkog života partnera bez sklapanja braka, bilo crkveno ili građanski te da unutar nje odgajaju svoju djecu.

S definicijom braka prema Obiteljskom zakonu gotovo podjednak dio ispitanika u potpunosti se ne slaže i u potpunosti se slaže, no većina smatra kako definicija potiče određenu vrstu diskriminacije. Po pitanju spolova partnera i sklapanja braka, velika većina ispitanika smatra kako za sklapanje braka ne bi trebao biti važan spol partnera, već bi brak trebao biti isključivo zajednica dvoje ljudi koji se uistinu vole. Na tragu toga, po pitanju mogućnosti sklapanja braka i mogućnosti posvajanja djece istospolnih parova, većina ispitanika smatra kako bi istospolni (homoseksualni) parovi trebali imati jednake mogućnosti kao i heteroseksualni parovi.

Zbog relativno malog broja ispitanika koji su pristupili ovom istraživanju, iako ovaj anketni upitnik obuhvaća mlade ljude iz različitih dijelova Hrvatske pa čak i šire, dobiveni rezultati istraživanja ne mogu se generalizirati na čitavu populaciju mladih ljudi u Hrvatskoj. Iako je tema u određenoj mjeri već istraživana, ona se svakako može još dublje i detaljnije istražiti na način da buduća istraživanja u obzir uzmu svakako veći uzorak ispitanika kojim bi se možda obuhvatio i veći broj muških ispitanika u odnosu na naše istraživanje. Uz to, ovu bi temu također valjalo istražiti iz kvalitativne perspektive unutar koje bi ispitanici imali veću slobodu izražavanja vlastitih misli i stavova te putem koje bi se mogao dobiti i detaljniji uvid u poimanje i definiranje braka općenito. Ovakva bi istraživanja valjalo ponovno provoditi i nakon određenog vremenskog perioda, budući da se svijet oko nas neprestano mijenja, a samim time mijenjaju se i stavovi i pogledi na sve oko nas, uključujući i brak, ali i strukture obitelji. Kao primjer i argument tome navest ćemo promjene u poimanju i prihvaćanju istospolnih (homoseksualnih) brakova, koji su tek 2001. godine prvi puta legalizirani u Nizozemskoj, a u Hrvatskoj je tek 2003. godine donesen Zakon o istospolnim zajednicama koji je predstavljao prekretnicu da se donese čitav niz zakona na temelju kojih se reguliraju ne samo prava, već i obaveze homoseksualnih parova.

7. Literatura

1. Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E., Wall, S. N. (2015), *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. New York and London: Routledge – Taylor & Francis Group. Dostupno na: <https://mindsplain.com/wp-content/uploads/2021/01/Ainsworth-Patterns-of-Attachment.pdf>
2. Akrap, A., Čipin, I. (2008), Socijalni sterilitet u Hrvatskoj – zašto smo neoženjeni i neudane?. *Revija za socijalnu politiku*, 15(2): 269-271. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/30357>
3. Alberti, R., Emmons, M. (2017), *Your Perfect Right: Assertiveness and Equality in Your Life and Relationships*. Oakland: Impact Publishers. Dostupno na: <https://www.pdfdrive.com/your-perfect-right-assertiveness-and-equality-in-your-life-and-relationships-e196797546.html>
4. Alinčić, M. (1994), Obitelj u obiteljskom zakonodavstvu. *Revija za socijalnu politiku*, 1(3): 225-235. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/29728>
5. Anić, V., Brozović-Rončević, D., Goldstein, I., Goldstein, S., Jojić, Lj., Matasović, R., Pranjković, I. (2004), *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
6. Aračić, P., Baloban, J., Nikodem, K. (2019), Važnost braka i obitelji u hrvatskom društvu od 1999. do 2017. godine. *Bogoslovska smotra*, 89(2): 331-353. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/223156>
7. Bačurin, Ž. (2022), Suvremeni problemi u braku i obitelji. *Spectrum: ogledi i prinosi studenata teologije*, 55(1): 113-119. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/401963>
8. Bandalović, G. (2017), Stavovi mladih o kohabitaciji. *Revija za socijalnu politiku*, 24(1): 45-70. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/178504>
9. Beier, L., Hofäcker, D., Marchese, E., Rupp, M. (2011), Family Structures and Family Forms in the European Union. U: Kuronen, M. (Ur.) *Research on Families and Family policies in Europe State of the Art*, EU: Family Platform.
10. Benveniste, A. (1972), Obitelj kroz povijest. *Bogoslovska smotra*, 42(1): 35-51. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/36642>
11. Berk, L. E. (2008), *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
12. Bowlby, J. (1969), *Attachment and Loss – Volume I*. New York: Basic Books. Dostupno na: [https://mindsplain.com/wp-content/uploads/2020/08/ATTACHMENT AND LOSS VOLUME I ATTACHMENTS.pdf](https://mindsplain.com/wp-content/uploads/2020/08/ATTACHMENT_AND_LOSS_VOLUME_I_ATTACHMENTS.pdf)

13. Bradbury, T. N., Fincham, F. D. (1992), Attributions and Behavior in Marital Interacion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(4): 613-628. Dostupno na: <https://fincham.info/papers/jpsp-att-beh.pdf>
14. Brajša-Žganec, A., Lopižić, J., Penezić, Z. (2014), *Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva*. Zagreb: Hrvatsko psihološko društvo; Jastrebarsko: Naklada Slap.
15. Chamie, J., Mirkin, B. (2011), Same-Sex Marriage: A New Social Phenomenon. *Population and Development Review*, 37(3): 529-551. Dostupno na: https://www.jstor.org/stable/23036054?saml_data=eyJzYW1sVG9rZW4iOiI3NGIwZjg4MS0xZTNmLTQ3NWQtYmM5ZC1hZWYyZWQ0YWlzMzciLCJlbWFpbCI6ImIzdXBsaWthQHN0dWRlbnQudW5pemQuaHiiLCJpbmN0aXR1dGlvbklkcyI6WyI2MDY4NDNhOS0wYjhhLTRmYzAtODY5OC0yYmE5MDc1MDVmMmEiXX0
16. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006), *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
17. DZS – Državni zavod za statistiku (2014), *Statistički ljetopis Republike Hrvatske*. Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Online izdanje dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/media/4uqc5lio/sljh2014.pdf>
18. DZS – Državni zavod za statistiku (2022), *Prirodno kretanje stanovništva u 2021*. Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Online izdanje dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/media/4sfdkkg3/si-1701-prirodno-kretanje-stanovni%20c5%20a1tva-u-2021.pdf>
19. Giddens, A. (2007), *Sociologija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
20. Gottman, J. M. (1990), How marriages change. U: Patterson, G. R. (Ur.), *Depression and aggression in family interaction*, Routledge, 75-101. Dostupno na: <https://www.perlego.com/book/1616244/depression-and-aggression-in-family-interaction-pdf>
21. Gottman, J. M. (1993), A Theory of Marital Dissolution and Stability. *Journal of Family Psychology*, 7(1): 57-75. Dostupno na: <https://relationshipinstitute.com.au/uploads/resources/A-theory-of-marital-dissolution-and-stability.pdf>
22. Grgec-Petroci, V., Lacković, Lj., Maleš, D. (2011). *Obitelji se razlikuju*. Dostupno na: https://issuu.com/ocgz/docs/obitelji_se_razlikuju
23. Grozdanić, S. (2000), Jednoroditeljske obitelji prema uzrocima njihova nastanka. *Ljetopis socijalnog rada*, 7(2): 169-182. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/3730>

24. Haralambos, M., Holborn, M. (2002), *Sociologija: teme i perspektive*. Zagreb: Golden Marketing.
25. Hazan, C., Shaver, P. (1987), Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3): 511-524. Dostupno na: <https://adultattachmentlab.human.cornell.edu/HazanShaver1987.pdf>
26. Hazan, C., Shaver, P. R. (1994), Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1): 1-22. Dostupno na: <http://apegosposables.com/sites/default/files/hazanandshaver.pdf>
27. Heršak, E. (1998), *Leksikon migracijskoga i etničkoga nazivlja*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Školska knjiga.
28. Hočevar, A. (2014), Djeca u „duginim“ bojama. *Ljetopis socijalnog rada*, 21(1): 85-104. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/189022>
29. Huić, A., Jugović, I., Kamenov, Ž. (2015), Stavovi studenata o pravima osoba homoseksualne orijentacije. *Revija za socijalnu politiku*, 22(2): 219-244. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/143528>
30. Huston, T. L., Burgess, R. (2001), *Social Exchange in Developing Relationships*.
31. Huston, T. L., Burgess, R. L. (2013), . Social exchange in developing relationships: An overview. U: Burgess, R. L., Huston, T. L. (Ur.), *Social exchange in developing relationship*, San Diego: Academic Press, 3-28. Dostupno na: <https://www.perlego.com/book/1897513/social-exchange-in-developing-relationships-pdf>
32. Huston, T. L., Caughlin, J. P., Houts, R. M., Smith, S. E., George, L. J. (2001), The Connubial Crucible: Newlywed Years as Predictors of Marital Delight, Disress, and Divorce. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(2): 237-252. Dostupno na: <https://faculty.washington.edu/jdb/345/345%20Articles/Chapter%2011%20Huston%20et%20al.%20%282001%29.pdf>
33. Janković, J. (2008), *Obitelj u fokusu*. Zagreb: Et cetera.
34. Karney, B. R., Bradbury, T. N. (1995), The Longitudinal Course of Marital Quality and Stability: A Review of Theory, Method, and Research. *Psychological Bulletin*, 118(1): 3-34. Dostupno na: <https://www.healthymarriageinfo.org/wp-content/uploads/2017/12/The-Longitudinal-Course-of.pdf>
35. Koračević, K. (1999), Novije promjene u življenju i shvaćanju braka i obitelji. *Boogoslovska smotra*, 69(2-3): 271-283. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/31495>

36. Kralj, S., Modrić-Stanke, K., Topčić-Rosenberg, D. (2014), *Problemi i potrebe posvojiteljskih obitelji tijekom procesa prilagodbe i integracije posvojene djece u obitelji odgojno-obrazovne institucije i okolinu*. Zagreb: ADOPTA. Dostupno na: http://www.adopta.hr/images/ADOPTA_istrazivanje.pdf
37. Kregar, J. (1994), Promjene u strukturi obiteljskih zajednica. *Revija za socijalnu politiku*, 1(3): 211-224. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/29720>
38. Kuća, A. (2017), Utjecaj razvoda braka roditelja na djecu, Završni specijalistički rad, Đakovo: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu. Dostupno na: <https://repositorij.djkbf.hr/islandora/object/djkbf%3A91/datastream/PDF/view>
39. Lacroix, X. (2014), *Konfuzija rodova : homoseksualnost, brak, posvajanje*. Zagreb: Svijetla točka.
40. Lajtman, K. (2015), Veza i brak: javni diskurs i pojedinačno iskustvo. *Etnološka istraživanja*, No. 20: 107-117. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/152948>
41. Lavee, Y., McCubbin, H. I., Petterson, J. M. (1985), The Double ABCX Model of Family Stress and Adaptation: An Empirical Test by Analysis of Structural Equations with Latent Variables. *Journal of Marriage and Family*, 47(4): 811-825. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/352326>
42. Levinger, G. (1965), Marital Cohesiveness and Dissolution: An Integrative Review. *Journal of Marriage and Family*, 27(1): 19-28. Dostupno na: https://www.jstor.org/stable/349801?saml_data=eyJzYW1sVG9rZW4iOiJmOTk4NTExZC0xN2NkLTQ3NjEtYWVmYS1mZTk2YjRiZDQ3OTUuLCJlbWFpbCI6ImlzdXBsaWw0dWRlbnQudW5pemQuaHliLCJpbnN0aXR1dGlvbklkcyI6WyI2MDY4NDNhOS0wYjhhLTRmYzAtODY5OC0yYmE5MDc1MDVmMmEiXX0
43. Levinger, G. (1976), A Social Psychological Perspective on Marital Dissolution. *Journal of Social Issues*, Vol. 32: 21-47. Dostupno na: https://www.academia.edu/2480686/A_social_psychological_perspective_on_marital_dissolution
44. Ljubetić, M. (2006), Obitelj u povijesnom i suvremenom kontekstu, WEB predavanje, Split: Sveučilište u Splitu. Dostupno na: http://inet1.ffst.hr/images/50013806/Ljubetic_022006.pdf
45. Maleš, D., (2012), Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 18(67): 13-15. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124015>

46. Markulinčić, N. (2019), *Obitelj u modernom društvu*, Završni rad, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Dostupno na: <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A4106/datastream/PDF/view>
47. McGonagle, K. A., Kessler, R. C., Schilling, E. A. (1992), The Frequency and Determinants of Marital Disagreements in a Community Sample. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9(4): 507-524. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/43118962_The_Frequency_and_Determinants_of_Marital_Disagreements_in_a_Community_Sample
48. Mijić Vulinović, I., Kmetović Prkačin, K. (2017), *Vodič kroz razvod braka : psihološko-pravni priručnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
49. Morgan, L. H. (1981), *Drevno društvo : istraživanja čovekovog razvoja od divljaštva i varvarstva do civilizacije*. Beograd: Prosveta.
50. Nimac, D. (2010), (Ne)mogućnosti tradicijske obitelji u suvremenom društvu. *Obnovljeni život*, 65(1): 23-35. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/zivot/article/view/16213>
51. Obiteljski zakon (2020), *Narodne novine*, 103/15, 98/19, Zagreb. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>
52. Obradović, J., Lukinac, D., Radman, O., Šiško, Z. (1992), Bračni odnosi i stabilnost braka. *Revija za sociologiju*, 23(3-4): 147-169. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/228356>
53. Pinsof, W. M., Lebow, J. L. (2005), *Family Psychology: The Art of The Science*. Oxford: Oxford University Press. Dostupno na: <https://perpus.univpancasila.ac.id/repository/EBUPT180129.pdf>
54. Potkonjak, N., Šimleša, P. (1989) *Pedagoška enciklopedija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva (etc.).
55. Rečić, M. (2003), *Odgoj u obitelji*. Đakovo: Tempo.
56. Rodriguez, N. (2008), *Djeca u vrtlogu razvoda: zaštitite dijete od negativnih posljedica razdvajanja*. Rijeka: Dušević & Kršovnik.
57. Rosić, V. (1998), *Obiteljska pedagogija*. Rijeka: Graftrade.
58. Rosić, V., Zloković, J. (2002), *Prilozi obiteljskoj pedagogiji*. Rijeka: Graftrade.
59. Rosino, M. (2016), ABC-X Model of Family Stress and Coping. U: Shehan, C. L. (Ur.), *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Family Studies*. Wiley-Blackwell. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/314932267_ABC-X_Model_of_Family_Stress_and_Coping

60. Seltzer, J. A. (2000), Families Formed outside of Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 62(4): 1247-1268. Dostupno na: <https://www.jstor.org/stable/1566734>
61. Stevanović, M. (2000), *Obiteljska pedagogija*. Varaždinske Toplice: Tonimir.
62. Šošarić, M., Šutić, L., Vrdoljak, A. (2015), Subjektivna percepcija razvoda roditelja kao odrednica privrženosti roditeljima i stavova prema razvodu. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu. Dostupno na: <https://apps.unizg.hr/ректорова-награда/јавно/стари-радovi/2983/preuzmi>
63. Volenik, A., Kokorić, S. B., Laklija, M. (2021), Analiza različitih aspekata partnerskih odnosa kod polaznika zaručničkih tečajeva i važnost vjere u njihovu životu. *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 76(1): 97-111. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/249660>
64. Vučković Juroš, T. (2015), Socijalna isključenost seksualnih manjina u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 22(2): 195-217. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/143520>
65. Vukasović, A. (1994), *Obitelj- vrelo i nositeljica života*. Zagreb: Hrvatski Katolički Zbor „MI“.
66. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (2014), *Narodne novine* 1836, Zagreb. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_07_92_1836.html

Internetske stranice

1. URL 1: <https://www.britannica.com/topic/family-kinship> posjećeno 18.1.2023.
2. URL 2: <https://miss7mama.24sata.hr/roditelji/zanimljivosti/ne-ocekujte-s-djetetom-ljubav-na-prvi-pogled-31> posjećeno 22.1.2023.
3. URL 3: <https://www.vecernji.hr/lifestyle/homoseksualni-brakovi-lgbt-gay-njemacka-nizozemska-1179711> posjećeno 22.1.2023.
4. URL 4: <http://vizura.eu/praksa/vlastita-imovina-clanak-39/> posjećeno 28.1.2023

8. Popis grafova i tablica

Grafički prikaz 1. Shvaćanje definicije braka.....	32
Grafički prikaz 2. Definicija braka s obzirom na spol.....	33
Grafički prikaz 3. Definicija braka s obzirom na dob.....	33
Grafički prikaz 4. Definicija braka s obzirom na završen stupanj obrazovanja	34
Grafički prikaz 5. Definicija braka s obzirom na vjeroispovijest	34
Grafički prikaz 6. Shvaćanje braka kao zastarjele institucije	35
Grafički prikaz 7. Najbolje godine za ulazak muškarca u brak	36
Grafički prikaz 8. Najbolje godine za ulazak žene u brak	36
Grafički prikaz 9. Nužnost sklapanja braka	37
Grafički prikaz 10. Slaganje s tvrdnjom o sretnijem i ispunjenijem životu odlukom na zakonski potvrđen	38
Grafički prikaz 11. Slaganje s tvrdnjom o važnosti obiteljskog života i braka	39
Grafički prikaz 12. Slaganje s tvrdnjom o pritisku društva i okoline na odluku o braku	40
Grafički prikaz 13. Slaganje s tvrdnjom o utjecaju financijske situacije na brak.....	41
Grafički prikaz 14. Slaganje s tvrdnjom o prihvatljivosti zajedničkog izvanbračnog života ..	42
Grafički prikaz 15. Slaganje s tvrdnjom o grješnosti nevjenčanog zajedničkog življenja	42
Grafički prikaz 16. Slaganje s tvrdnjom vremenskom ograničenju življenja u izvanbračnoj zajednici	43
Grafički prikaz 17. Slaganje s tvrdnjom o jednostavnosti življenja u izvanbračnoj zajednici ..	44
Grafički prikaz 18. Slaganje s tvrdnjom o važnosti predbračnog zajedničkog življenja.....	45
Grafički prikaz 19. Slaganje s tvrdnjom o vremenskom periodu predbračnog zajedničkog života.....	45
Grafički prikaz 20. Slaganje s tvrdnjom o pogrešnosti izvanbračnog odgajanja djece	46
Grafički prikaz 21. Slaganje s tvrdnjom o osnivanju sretne obitelji bez obzira na brak	47
Grafički prikaz 22. Slaganje s tvrdnjom o definiciji braka prema Obiteljskom zakonu.....	48
Grafički prikaz 23. Slaganje s tvrdnjom o poticanju diskriminacije definicijom braka prema Obiteljskom zakonu	48
Grafički prikaz 24. Slaganje s tvrdnjom o definiciji braka kao zajednice dvoje ljudi, neovisno o spolu, koji se uistinu vole.....	49
Grafički prikaz 25. Slaganje s tvrdnjom o mogućnosti sklapanja braka istospolnih parova ...	50
Grafički prikaz 26. Slaganje s tvrdnjom o mogućnosti posvajanja djece istospolnih parova..	50

Grafički prikaz 27. Mišljenje ispitanika o mogućnosti sklapanja braka istospolnih parova s obzirom na vjeroispovijest.....	51
Grafički prikaz 28. Mišljenje ispitanika o mogućnosti posvajanja djece kod istospolnih parova s obzirom na vjeroispovijest	51
Tablica 1. Distribucija ispitanika s obzirom na spol.....	27
Tablica 2. Distribucija ispitanika s obzirom na dob	27
Tablica 3. Distribucija ispitanika s obzirom na grad iz kojeg dolaze	27
Tablica 4. Distribucija ispitanika s obzirom na završen stupanj obrazovanja	28
Tablica 5. Distribucija ispitanika s obzirom na vjeroispovijest.....	29
Tablica 6. Distribucija ispitanika s obzirom na partnerski odnos	29
Tablica 7. Distribucija ispitanika s obzirom na trajanje partnerskog odnosa	30
Tablica 8. Distribucija ispitanika s obzirom na planiranje sklapanja braka s partnerom/partnericom u skoroj budućnosti	30

9. Prilozi

Prilog 1. Anketni upitnik

Shvaćanje i definicija braka kod mladih

Poštovani/e studenti/ce,

pred Vama se nalazi anketni upitnik sastavljen u svrhu pisanja diplomskog rada na Odjelu za pedagogiju Sveučilišta u Zadru. Istraživanje se bavi shvaćanjem i definicijom braka kod mladih. Anketni upitnik se sastoji od četiri cjeline unutar kojih se ispituju vaši stavovi i mišljenje o definiciji braka, izvanbračnoj zajednici te istospolnim brakovima.

Molim Vas da izdvojite nekoliko minuta i odgovorite na postavljena pitanja. Sudjelovanje u ovom istraživanju u potpunosti je dobrovoljno i anonimno dok će se Vaši odgovori analizirati isključivo u svrhu izrade diplomskog rada.

Zahvaljujem se na suradnji i izdvojenom vremenu!

*Obavezno

1. Osnovni podaci

Spol*

Muško

Žensko

Dob*

18-22

22-26

26-30

Grad iz kojeg dolazite?*

Vaš odgovor

Završen stupanj obrazovanja*

Osnovna škola

Srednja škola

Sveučilišni preddiplomski studiji; stručni preddiplomski studiji

Sveučilišni diplomski studiji; specijalistički diplomski stručni studiji; poslijediplomski specijalistički studiji

Poslijediplomski znanstveni magistarski studiji; poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studiji

Vjeroispovijest*

Kršćanstvo

Islam

Budizam

Judaizam

Hinduizam

Ateist

Agnostik

Eklektik

Ne definiram se kao pripadnik/pripadnica niti jedne religije

Jeste li u partnerskom odnosu*

Da

Ne

Koliko traje odnos (ukoliko je na prethodno pitanje odgovor „Da“)

Manje od 6 mjeseci

6 mjeseci do godine dana

Godina dana do dvije godine

Dvije godine do tri godine

Tri godine i više

Imate li u planu, u skoroj budućnosti, sklopiti brak s partnerom/partnericom?*

Da

Ne

Nisam razmišljao/razmišljala o tome

2. Definiranje braka

Što je za vas brak?*

Zajednica žene i muškarca

Zajednica žene i žene

Zajednica muškarca i muškarca

Zajednica dvoje ljudi, neovisno o spolu, koji se vole

Smatrate li da je brak zastarjela institucija?*

Da
Ne

Koje su prema vama najbolje godine za ulazak muškarca u brak?*

20-25
25-30
30-35
35-40

Koje su prema vama najbolje godine za ulazak žene u brak?*

20-25
25-30
30-35
35-40

Smatrate li da je sklapanje braka nužno kako bi se dokazalo da se dvoje ljudi vole?*

Da
Ne

3. Sljedećih nekoliko pitanja odnosi se na Vašu procjenu dolje navedenih tvrdnji vezanih uz brak te izvanbračnu zajednicu, a pitanja su u formi skale procjene:

Odgovori: 1 - U potpunosti se ne slažem. / 2 - Slažem se. / 3 - Niti se slažem niti se ne slažem. / 4 - Slažem se. / 5 - U potpunosti se slažem.

Ljudi žive sretniji i ispunjeniji život ukoliko se odluče na zakonski potvrđen brak.*

U potpunosti se ne slažem.

1
2
3
4
5

U potpunosti se slažem.

Obiteljski život i brak izuzetno su važni kako bi osoba uistinu živjela sretno.*

U potpunosti se ne slažem.

1
2
3
4
5

U potpunosti se slažem.

Većina parova se vjenča zbog pritiska društva i okoline.*

U potpunosti se ne slažem.

1
2

- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

Financijska situacija vrlo često utječe na to hoće li se par vjenčati ili ne.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

Prihvatljivo je da par živi zajedno iako se ne planiraju vjenčati.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

Živjeti nevjenčano s partnerom je grijeh.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

Par se prije ili kasnije mora vjenčati, ne mogu zauvijek živjeti u izvanbračnoj zajednici.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

Jednostavnije je živjeti u izvanbračnoj zajednici jer ako stvari krenu po zlu, lakše se razici.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4

5

U potpunosti se slažem.

Živjeti zajedno prije braka s partnerom pametno je i potrebno kako bi saznali i bili sigurni da se uistinu slažemo.*

U potpunosti se ne slažem.

1

2

3

4

5

U potpunosti se slažem.

Da bismo bili sigurni želimo li živjeti sa svojim partnerom, dovoljno je da prođe godinu dana zajedničkog života.*

U potpunosti se ne slažem.

1

2

3

4

5

U potpunosti se slažem.

Smatra se pogrešnim ukoliko par odluči imati i odgajati djecu izvan braka.*

U potpunosti se ne slažem.

1

2

3

4

5

U potpunosti se slažem.

Ako je par uistinu zaljubljen i ako se istinski vole, sklapanje braka nije nužno i potrebno da bi bili sretni te da bi osnovali obitelj.*

U potpunosti se ne slažem.

1

2

3

4

5

U potpunosti se slažem.

4. Sljedećih nekoliko pitanja odnosi se na definiciju braka prema Obiteljskom zakonu te istospolne brakove. Pitanja su u formi skala procjene.

Odgovori: 1 - U potpunosti se ne slažem. / 2 - Slažem se. / 3 - Niti se slažem niti se ne slažem. / 4 - Slažem se. / 5 - U potpunosti se slažem.

Definicija braka, prema Obiteljskom zakonu, glasi da je brak životna zajednica žene i muškarca.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

Definicija braka, prema Obiteljskom zakonu, potiče određenu vrstu diskriminacije.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

Za sklapanje braka ne bi trebalo biti važno kojeg spola su partneri, već bi brak trebao biti zajednica dvoje ljudi koji se uistinu vole.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

Istospolni parovi trebali bi imati mogućnost sklapanja braka isto kao i parovi suprotna spola.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

Istospolni parovi trebali bi imati mogućnost posvajanja djece isto kao i parovi suprotna spola.*

U potpunosti se ne slažem.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

U potpunosti se slažem.

10. Sažetak

Shvaćanje i definicija braka kod mladih

Obitelj i brak teme su kojima se unutar pedagogijske znanosti posvećuje velika pažnja i pozornost, a razlog tome leži u opće prihvaćenom stajalištu kako je obitelj zajednica unutar koje ne samo da započinje odgoj, već i samo obrazovanje djece. Promjene struktura obitelji, koje su se kroz vrijeme događale, dovele su i do promjene i shvaćanja definicija braka općenito. Od tradicionalnog braka koji je uključivao isključivo odnos žene i muškarca i kasnije njihove uloge roditelja, došlo je do pojave novih, modernijih, oblika koji su doveli i do modernijih struktura obitelji. Upravo zbog navedenih promjena, cilj ovog diplomskog rada je dobiti uvid u to kako mladi danas, u dobi od 18 do 30 godina, definiraju i shvaćaju brak, ali i određene aspekte vezane uz njega. Unutar rada korištena je kvantitativna metodologija, a u tu je svrhu kreiran i anketni upitnik kojem je pristupilo 211 ispitanika. Upitnik je podijeljen na četiri tematske jedinice, a sveukupno se sastoji od 30 pitanja zatvorenog tipa putem kojih se nastojalo prikupiti odgovore na prethodno postavljene ciljeve i zadatke ovog istraživanja. Dobiveni rezultati upućuju na to kako sve više mladih ljudi brak definira kao zajednicu dvoje ljudi, neovisno o spolu, koji se vole, no, isto tako, smatraju da sklapanje braka nije dokaz da se dvoje ljudi vole niti smatraju kako je brak nužan i potreban da bi osoba živjela sretniji i ispunjeniji život. Nadalje, sve više je prisutno mišljenje kako je prihvatljivo da par živi u izvanbračnoj zajednici, bilo da im ona služi kao prijelazna ili probna faza ili kao konačni oblik zajedničkog života unutar koje odgajaju svoju djecu. Naposljetku, kada je u pitanju spol partnera i sklapanje braka, sve više mladih smatra kako za sklapanje braka ne bi trebao biti važan spol partnera, već bi brak trebao biti isključivo zajednica dvoje ljudi koji se uistinu vole te da bi istospolni (homoseksualni) parovi trebali imati jednake mogućnosti po pitanju sklapanja braka i posvajanja djece kao i heteroseksualni parovi.

Ključne riječi: obitelj, brak, izvanbračna zajednica, istospolni parovi

11. Summary

How Young People Understand and Define Marriage

Family and marriage are the topics that are often at the center of attention and interest in pedagogical sciences. The reason behind this lies in the generally accepted point of view that the family is the community inside of which begins not only the upbringing of children but also their education. Changes in family structures, which have occurred over time, have also led to a change and understanding of the definitions of marriage in general. Beginning with the traditional marriage, which included exclusively the relationship between a man and a woman and later their role as parents, to the new, more modern forms that emerged that also led to more modern family structures. Precisely because of these changes, this thesis aimed to gain insight into how young people between 18 and 30 define and understand marriage and certain related aspects. The paper uses quantitative methodology with a survey questionnaire created for that purpose, which was accessed by 211 respondents. The questionnaire splits into four thematic units, and it consists of 30 closed-ended questions in total through which we attempted to collect answers to the previously set goals and tasks of this research. The obtained results indicate that more and more young people define marriage as a union of two people, regardless of gender, who love each other however, they also believe that getting married is not proof that two people love each other, nor do they think that marriage is necessary for a person to live a happier and more fulfilled life. Furthermore, there is a trend of opinion that it is acceptable for a couple to live in an extramarital union, whether it serves them as a transitional or trial phase or as the final form of cohabitation in which they raise their children. Finally, when it comes to the gender of the partner and marriage, more and more young people believe that the gender of the partner should not be a decisive factor in getting married. In their opinion, marriage should only be the union of two people who love each other. There is also a prevailing view that same-sex (homosexual) couples should have the same opportunities to marry and adopt children as heterosexual couples.

Keywords: family, marriage, cohabitation, same-sex couples